अभियान साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४२ / अंक : ३३ / २०८१ चैत २२ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत ११४५ / Apr. 4, 2025 / मूल्य रु. १०/-

शुक्रबारको घटनामा त्रिपक्षीय कमजोरी

काठमाडौ । चैत्र १५ गते शुक्रबार तीनकुनेमा भएको घटनामा एक पत्रकार सहित अर्का एक सर्वसाधारण नागरिकको निधन भएको छ । निधन भएका वयक्तिहरू आन्दोलनमा सहभागि हुन गएका होइनन् पत्रकार समाचार संकलनका लागि त्यहाँ पुगेका थिए भने अर्को व्यक्ति कसरी त्यहाँ पुगे भन्ने अहिले सम्म खुल्न सकेका छैन । त्यस दिनको दोषी को हो ? पत्रकार फोटो चिन्न घरभित्र रहेका बेला सो घरमा कसले आगो लगायो ? कसले घरबाट बाहिर निस्कन खोज्दा ढोकामा चुकुल लगायो ? पत्रकारलाई बाहिर आउन किन दिइएन ? उनलाई बचाउन राज्य चुकेको देखिन्छ । यसैले अब प्रश्न उठ्छ पत्रकार र अर्का एक व्यक्तिको निधनको दोषी को ? राजावादी कि सरकार ? यी प्रश्नहरूको उत्तर खोजेर जनतालाई सुसूचित गर्न उच्चस्तरीय छानविन समिति गठन गरिनुपर्दछ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

हामीलाई ***www.abhiyanweekly.com.np*** मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर एकै ठाउँमा

घटनाको सत्यतथ्य बाहिर ल्याउन आयोग गठन गर सरकार

काठमाडौ । चैत्र १५ गते काठमाडौको तिनकुनेमा भएको घटनाको सर्वत्र विरोध भएको छ । उक्त घटना पश्चात् मुलुकका तीन ठुला दल एकै ठाउँमा उभिन बाध्य भएका छन् । राजावादीहरूले स्थानीय प्रशासनको अनुमति लिएर चैत्र १५ गते तिनकुनेमा विरोधसभा गर्ने उद्घोष पहिला देखि नै गर्दै आएका थिए । स्थानीय प्रशासनले विरोध सभा गर्ने अनुमति दिएको हुनाले त्यहाँ उपस्थित भएका व्यक्तिहरूको सुरक्षा गर्ने दायित्व सरकारको थियो । विरोधसभाको कार्यक्रम सुरू गर्ने क्रममा आयोजकहरूले राष्ट्रिय गान बजाइरहेका बेला कसले र किन एक्कासी स्टेजमा अश्रुग्यास प्रहार गऱ्यो पहिलो त्यसको छानविन हुनुपर्दछ ।

सरकारको भनाईमा त्यसदिन तिनकुनेमा करिब ४ हजार मानिस उपस्थित रहेका थिए रे उक्त क्षेत्रमा ३ हजार भन्दा बढी सुरक्षाकर्मीहरूको उपस्थिति रहेको स्थानीय प्रशासनको भनाई रहेको थियो । हतियारधारी ३ हजार सुरक्षाकर्मीले विना हातहतियार भेला भएका सरकारी भनाईमै ४ हजार मानिसको सुरक्षा प्रदान गर्न नसक्नुको कारण के हो ? सभामा भाग लिन काभ्रे भक्तपुर लगायतका क्षेत्रबाट आएका व्यक्तिहरूलाई प्रहरीले किन जडीबुटी कोटेश्वर रोक्यो । प्रहरीले राजावादीहरूको विरोध सभामा आएका व्यक्तिहरूलाई ठाउँ ठाउँमा अवरोध सिर्जना गरेको थियो भने विरोध सभामा आएका व्यक्तिहरूले विभिन्न अवरोध पार गर्दै तिनकुनेमा आइपुग्दा नपुगदै अश्रुग्यास प्रहार गरिनु नै समस्याको जड रहेको थियो ।

राजावादीहरूले तिनकुनेमा सभा गर्ने अनुमति लिएकाले गर्दा त्यसको सुरक्षा गर्ने दायित्व सरकारकै हो । तर त्यहाँ सरकारले सुरक्षा दिन सकेन भने व्यक्तिको घरको छतबाट समेत अश्रुग्यास हानिएका दृष्यहरू सार्वजनिक भईसकेका छन् । वाटोमा हिडिरहेका व्यक्तिलाई गोली प्रहार गरिएका दृष्यहरू समेत बाहिर आएका र सर्वसाधारणको घरको छतमा बसेर निहथा जनतालाई अश्रुग्यास प्रहार गर्ने र गोली समेत चलाउने आदेश दिने व्यक्तिलाई तत्काल पक्राउ गरी कानुनी दायरामा ल्याउने दायित्व सरकार कै हो । तर,

>>> बाँकी ८ पेजमा

आयोग बनाउन गृहमन्त्री लेखक नै बाधक

काठमाडौ । चैत्र १५ गते काठमाडौको तिनकुनेमा भएको घटनाको निष्पक्ष रूपमा छानविन गर्न आयोग बनाउनुपर्ने माग संसदमै उठेको छ । राजावादीहरूले स्थानीय प्रशासनबाट उक्त क्षेत्रमा विरोध प्रदर्शन गर्न भनेर पूर्व स्वीकृत लिएका थिए । स्थानीय प्रशासनले विरोध प्रदर्शन गर्ने अनुमति दिएको हुनाले त्यहाँको सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने दायित्व सरकारकै थियो । तर त्यहाँ प्रहरी प्रशासन चुकेको जस्तो देखिएको छ । विरोध प्रदर्शन गर्न बनाइएको स्टेजमा अश्रुग्यास प्रहार गरिएको र जथाभावी नागरिकहरूलाई भगाउने प्रयास गरिएको हुनाले नै सो घटना भउको जस्तो देखिएको छ ।

सरकारले उक्त दिन विरोध प्रदर्शनमा करिब ४

>>> बाँकी ८ पेजमा

तिनकुने घटनाको छानविन गर्न आयोग गठन गर

काठमाडौ । चैत्र १५ गते काठमाडौको तीनकुनेमा भएको क्षति र घटनाको क्षति राज्यको सुरक्षा प्रणालीमा कमजोर रहेको देखिएको छ । राजावादीहरूले त्यहाँ कार्यक्रम गर्ने भनेर प्रशासनबाट अनुमति लिएको भएपनि सुरक्षा निकायले प्रदर्शनकारीहरूको आंकलन गर्न नसक्नु र सरकारले नै राजावादीहरूको कार्यक्रममा बढीमा चार हजार मानिसको उपस्थिति रहेको बताउनुले पनि सुरक्षा निकायको कमजोरी रहेको देखिन्छ । सुरक्षा निकायले तीन कुनेमा करिब ३ हजार प्रहरी खटाएको बताएको थियो । ३ हजार प्रहरीले ४ हजार प्रदर्शनकारीहरूलाई आफ्नो सुरक्षा घेराभित्र राख्न नसक्नु राज्यकै कमजोरी हो ।

राजावादीले आयोजना गरेको प्रदर्शनको बस्तुस्थिति आंकलन गर्न र पर्याप्त सर्तकता अपनाउन नसकिएको आन्तरिक समिक्षा गृहमन्त्रालय स्वयम्ले गरेको छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

आयोग बनाए गृहको कमजोरी बाहिर आउने मन्त्रीलाई डर

काठमाडौ । चैत्र १५ गते काठमाडौको तिनकुनेमा भएको घटनाको विषयमा विभिन्न क्षेत्रबाट फरक फरक धारणा सार्वजनिक भइरहेका बेला गृहमन्त्री रमेश लेखकले अपराधिक घटनाको अनुसन्धान फौजदारी प्रशासनबाटै हुने भएकाले छुट्टै आयोगको आवश्यकता नभएको बताएका छन् ।

विभिन्न क्षेत्र र राजनीतिक दलहरूबाटै छानविन आयोगले गठन हुनुपर्ने माग उठिरहेका बेला गृहमन्त्री लेखकले भने आयोगले आवश्यकता नभएको बताउनुको एउटै कारण हो सो आयोगले गृह प्रशासनको कमी कमजोरी समेत बाहिर

>>> बाँकी ८ पेजमा

कार्यक्रम सुरू नै नभइ अश्रुग्यास प्रहार किन ?

काठमाडौ । चैत्र १५ गते काठमाडौको तिनकुनेमा राजावादीहरूले आयोजना गरेको कार्यक्रममा जे देखियो त्यो निकै दुःखद रह्यो । आयोजकहरूले सभा नै सुरू नगर्दै स्टेजमा अश्रुग्यास कसले किन प्रहार गरियो ? त्यसको छानविन गरी सत्य तथ्य बाहिर ल्याउन आवश्यक रहेको छ । आयोजकहरूका अनुसार कार्यक्रम सुरू हुनै लाग्दा अश्रुग्यास प्रहार गरिएको हुनाले सहभागिहरू आक्रोशित भएर तितर वितर भएका उनीहरूको भनाई रहेको छ ।

राजावादीहरूले निकै पहिला नै आन्दोलनको घोषण गरेका थिए । आन्दोलनको घोषणा गरेपछि त्यहाँको शान्ति सुरक्षाको जिम्मेवारी मिलाउने दायित्व गृह प्रशासनको भएपनि गृह प्रशासन शान्ति सुरक्षा कायम

गर्नु असफल रहेको जस्तो देखिएको छ । प्रर्दशनकारीहरू कुन बाटे जान्छन् के गर्दैछन् भन्ने त्यहाँ खटिएका प्रहरीहरूले आंकलन गर्न नसकेकै कारण अप्रिय घटना भएको सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ ।

शान्तिपूर्ण रूपमा विरोध प्रदर्शन गर्न पाउने अधिकार नागरिकलाई संविधानले नै दिएको छ । नागरिकले शान्तिपूर्ण रूपमा विरोध गर्दा अवरोध सिर्जना गर्ने कार्यमा सरकार लाग्नु हुँदैन । प्रदर्शनकारीहरूको सुरक्षाको जिम्मा लिने र उनीहरूको निगरानी गर्ने कार्य प्रहरी प्रशासनको भएपनि तिनकुनेको घटनामा प्रहरी प्रशासन चुकेको प्रष्ट रूपमै देखिएको छ ।

स्टेजमा अश्रुग्यास प्रहार भएपछि प्रर्दशनकारी भड्किएको आयोजकहरूको

>>> बाँकी ८ पेजमा

ट्रम्पले १ सय देशमा लगाए नयाँ भन्सार शुल्क, विश्वव्यापी व्यापार युद्धको खतरा

काठमाडौ । अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले विश्वभरका देशहरूमा लगाइएका करको सूची सार्वजनिक गरेका छन् । राष्ट्रपति ट्रम्पको कार्यालयले आफ्नो एक्स (ट्विटर) ह्यान्डलबाट विश्वभरका देशहरूमा लगाइएका करको सूची सार्वजनिक गरेको हो ।

ट्रम्पको यो ट्यारिफलाई 'डिस्काउन्टेड रेसिप्रोकल ट्यारिफ' नाम दिइएको छ । ह्वाइट हाउसले 'डिस्काउन्टेड रेसिप्रोकल ट्यारिफ' लगाएका करिब १०० देशको सूची सार्वजनिक गरेको बीबीसीले जनाएको छ ।

यसअन्तर्गत ती देशहरूले अमेरिकामा लगाएको कर ती देशहरूले लगाएको करको आधा वा झन्डै आधा बराबर हुन्छ । करको घोषणा गर्दै अमेरिकी राष्ट्रपतिले भने, 'आज त्यो मुक्ति दिवस हो जसको लागि अमेरिका लामो समयदेखि पर्खिरहेको थियो । 'आजको दिन अमेरिकी उद्योगको पुनर्जन्म र अमेरिका फेरि समृद्ध हुँदै गएको दिनलाई सम्झिनेछ ।'

विदेशमा उत्पादन हुने सबै अटोमोबाइलमा २५ प्रतिशतको महसुल लगाइएको छ । यसबाहेक सबै देशमा १० प्रतिशतको आधारभूत महशुल लागू हुनेछ ।

ट्रम्पले भारतमा २६ प्रतिशत कर लगाएका छन् ।घोषणामा चीनमा ३४ प्रतिशत, पाकिस्तानमा २९ प्रतिशत, बंगलादेशमा ३७ प्रतिशत, म्यानमार र श्रीलंकामा ४४ प्रतिशत कर लगाइएको छ । ट्रम्पले ईयूमा २० प्रतिशत ट्यारिफ लगाएका छन् ।

यसअघि गत फेब्रुअरी ४ मा अमेरिकाले चीनबाट आउने सामानमा १० प्रतिशत कर लगाएको थियो । जुन मार्च ४ मा बढेर २० प्रतिशत पुगेको थियो ।

यसैबीच अमेरिकाले क्यानडा र मेक्सिकोबाट आयात हुने वस्तुमा मार्च ४ देखि २५ प्रतिशत भन्सार लगाएको छ भने क्यानडाबाट आयात हुने ऊर्जामा १० प्रतिशत भन्सार लगाउने भएको छ ।

ट्रम्पको 'डिस्काउन्टेड रेसिप्रोकल ट्यारिफ' ले विश्वभर आर्थिक उथलपुथल निम्त्याउने अपेक्षा गरिएको छ । महसुल घोषणापछि एसिया प्यासिफिक देशको शेयर बजारमा गिरावट आएको छ । जापानको शेयर बजार चार प्रतिशतले घटेको छ भने अष्ट्रेलियाको शेयर बजार दुई प्रतिशतले घटेको छ । अर्कोतर्फ ट्रम्पले लगाएको करको प्रभाव सुनको मूल्यमा पनि देखिएको छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

स्टेजमा अश्रुर ग्यास प्रहार गर्ने को हुन् ? छानविन होस्

काठमाडौ । चैत्र १५गते काठमाडौको तिनकुनेमा भएको घटनाको मुख्य जिम्मेवार पूर्वराजा भएको प्रमुख राजनीतिक दलहरूले निष्कर्ष निकालेका छन् । उनीहरूले पूर्व राजाको निर्देशनमा त्यस्तो अप्रिय घटना घटाएको भन्दै संलग्नलाई कारबाही गर्न सरकारलाई आग्रह समेत गरेका छन् । कांग्रेसको शनिबार बसेको बैठकले समेत सो घटनाको समिक्षा गरेको छ । तर कुनैपनि राजनीतिक दलले सो घटना कसरी घट्यो र त्यसरी घटना घट्नुको पछाडिको उदेश्य के थियो भनेर अहिलेसम्म केही बताउन सकेका छैनन् ।

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीका उपाध्यक्ष रविन्द्र मिश्रले चैत्र १५ गते नै भनेका थिए । विरोधसभा सुरू हुनै लाग्दा आयोजकहरूले

>>> बाँकी ८ पेजमा

आईआईओजेकेमा आन्दोलन र संचारमा प्रतिबन्ध

देवबहादुर सिंह

भारतका कट्टरपन्थी हिन्दू राष्ट्रवादी नेता नरेन्द्र मोदीले पश्चिमी सहयोगीको हैसियतमा उचालिएपछि भारतीय कब्जामा रहेको कश्मीर विश्वव्यापी एजेन्डाबाट धेरै हदसम्म चिप्लिएको छ । भारतीय सेनाको पर्याप्त उपस्थिति र आवतजावत र सञ्चारमा कडा प्रतिबन्धको बावजुद, नयाँ दिल्लीले उपत्यकामा प्रतिरोधी आन्दोलनलाई आतंकवादको रूपमा चित्रण गर्न जारी राखेको छ, यस कथनलाई प्रयोग गरेर यस क्षेत्रमा अझ कडा पकडको औचित्य प्रमाणित गर्न ।

यो वर्ष मात्रै, भारतले कम्तिमा पाँचवटा आक्रमणको दाबी गरेको छ, जसलाई यसले कब्जा गरेको क्षेत्रमा 'विद्रोह' को नयाँ लहरको रूपमा वर्णन गरेको छ, जसलाई मोदीले आफ्ना जनताको इच्छाविपरीत देशमा पूर्ण रूपमा एकीकृत गर्न कटिबद्ध छन् ।

भारतीय अधिकारीहरूले पश्चिमी सञ्चारमाध्यममा जारी गरेको विवरण अनुसार अहिलेसम्म कथित आक्रमणमा १६ भारतीय सैनिक र प्रहरी मारिएका छन् । सबैभन्दा भर्खरको घटना जुन ९ मा भएको थियो, जुन दिन मोदीले प्रधानमन्त्रीको रूपमा आफ्नो तेस्रो कार्यकालको सपथ लिनुभएको थियो, जब हिन्दू तीर्थयात्रीहरू बोकेको बसलाई रियासी क्षेत्रमा संदिग्ध आतंककारीहरूले हमला गरेको थियो ।

यस महिनाको सुरुमा, भारत सरकारको दाबी गार्डियन रिपोर्टमा प्रतिध्वनित भएको थियो, नयाँ दिल्लीका विज्ञहरूलाई उद्धृत गर्दै जसले ड्रोन सहित उन्नत प्रविधिले सशस्त्र आतंकवादीहरूलाई चेतावनी दिए । लेखले रियासी एम्बुसलाई आक्रमणको वृद्धिको एक भागको रूपमा चित्रण गरेको छ, जसले लगभग २ सय भारतीय सुरक्षाकर्मीहरूलाई मारेको छ ।

यद्यपि, आलोचकहरूले औंल्याए कि प्रतिवेदनले कश्मीरीहरूको दुर्दशालाई जोड दिन्छ, जसमध्ये धेरै मारिएका वा उनीहरूको अधिकार खोसिएका छन्, विशेष गरी २०१९ पछि, जब भारतले मुस्लिम बहुल हिमाली क्षेत्रको स्थितिलाई घटायो, जुन डा ग्रेगरीका अनुसार । जेनोसाइड वाचका संस्थापक अध्यक्ष स्ट्यान्टनले मोदी प्रशासनको सतावटको चरम मामलाको सामना गर्नुपरेको छ जुन सम्भावित रूपमा नरसंहारमा जान सक्छ । विज्ञहरूले बेन्जामिन नेतान्याहूको हमास, मोदी र उनका अपरेटिभहरू विरुद्धको प्लेबुकको पृष्ठको रूपमा वर्णन गरेका छन् । कश्मीरले अब यस क्षेत्रमा गाजा-शैलीको अपरेशनको लागि आधार निर्माण गर्ने प्रयास गरिरहेको देखिन्छ ।

"बेन्जामिन नेतन्याहु गाजामा नरसंहारबाट भाग्दैछन् भन्ने थाहा पाएर, मोदीलाई हौसला मिलेको देखिन्छ र अतिक्रमणको बहाना प्रयोग गरेर कब्जा गरिएको क्षेत्र भित्र पूर्ण मात्रामा सैन्य कारबाही सुरु गर्न उत्प्रेरित हुन सक्छ," विभागका पूर्व अध्यक्ष डा तलत विजारतले चेतावनी दिए । अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध, कराँची विश्वविद्यालय ।

चाखलाग्दो कुरा के छ भने, गार्डियन रिपोर्ट, भारतीय स्रोतहरूबाट दाबी उद्धृत गर्दै, सुझाव दिन्छ कि कब्जा गरिएको क्षेत्रमा हिन्दू बहुल क्षेत्रहरू अब आतंकवादको उच्च जोखिमको सामना गर्छन् । यद्यपि, विज्ञहरूको तर्क छ कि प्रतिवेदनले मुस्लिम-बहुल हिमालय क्षेत्रको जनसांख्यिकीय परिदृश्यलाई भारतीय नागरिकहरूको लागि आवास अधिकार मार्फत परिवर्तन गर्ने मोदी प्रशासनको प्रयासलाई बेवास्ता गरेको छ, जसले यस क्षेत्रमा हिन्दूहरूको बसोबासलाई सहज बनाएको छ र अन्ततः मुस्लिम दावीलाई कमजोर बनाउनेछ ।

"नेतन्याहुको रणनीतिसँग धेरै मिल्दोजुल्दो छः क्षेत्र कब्जा गर्नुहोस् र त्यसपछि तपाईंले दमन गर्नेहरू विरुद्ध मुद्दा बनाउनुहोस् । कुनै पनि मानव जसलाई मर्यादाबाट वञ्चित गरिएको छ, जो स्वतन्त्रताबाट वञ्चित छ, र जसको क्षेत्र उनीहरूबाट लिइएको छ, त्यसले कश्मीरीहरूले के गरिरहेको छ," विजारतले भने ।

यी मध्ये कुनै पनि आश्चर्यको कुरा होइन, उनले थपे । गत अक्टोबरमा, हमासले इजरायलमा आक्रमण सुरु गरेको केही घण्टापछि, भारतका प्रधानमन्त्री प्रतिक्रिया दिने पहिलो विश्व नेताहरूमध्ये थिए । एक कडा शब्दमा बयानमा, नरेन्द्र मोदीले "आतंकवादी हमला" को निन्दा गरे र घोषणा गरे कि भारत "यस कठिन घडीमा इजरायलसँग ऐक्यबद्धतामा उभिएको छ ।" त्यसको हुन् ।" सायद पूरै होइन । त्यो वर्ष, मोदीले बारम्बार पुलवामा हमलालाई आम चुनावमा मतदाताहरूलाई आकर्षित गर्न, पाकिस्तानलाई खुल्लमखुल्ला आरोप लगाएका थिए ।

यो सन्देशले उनको हिन्दू मतदाता आधारसँग जोडिएको छ, जसले मोदीलाई शानदार विजयको लागि प्रेरित गर्न र भाजपालाई संसदमा कमाण्डिंग बहुमतको साथ सत्तामा फर्काउन मद्दत गर्‍यो । सोही वर्ष, आईआईओजेके यसको अर्ध-स्वायत्त स्थितिबाट हटाइयो । ह्युमन राइट्स वाचका अनुसार, त्यसयता कब्जा गरिएको क्षेत्रले नयाँ दिल्लीको सेनाले सबैभन्दा ठूलो क्र्याकडाउन अनुभव गरेको छ । २०२३ मा, डिजिटल अधिकार समूह एक्सेस नाउले विश्वभर १८७ वटा इन्टरनेट बन्द भएको रिपोर्ट गरेको छ, जसमा भारत ८४ मा अग्रणी रहेको छ - ती मध्ये आईआईओजेकेमा ४९ । यसको विशेष हैसियत खारेज भएदेखि, यस क्षेत्रले अभूतपूर्व क्ल्याम्पडाउनको अनुभव गरेको छ, अधिकार समूहहरूले चेतावनी दिएका छन् कि नयाँ कानून र नीतिहरू भविष्यमा हुने कुनै पनि आक्रामक कार्यहरूलाई वैधानिक बनाउने सम्भावना छ ।"

संयुक्त राष्ट्रले, उनले थपे, त्यस्ता दावीहरूलाई विश्वसनीय मान्नु अघि अनुसन्धान गर्नुपर्छ ।

आईआईओजेकेको स्वतन्त्रताको संघर्षलाई आतंकवादको रूपमा फ्रेम गर्ने भारतको कथामा टिप्पणी गर्दै, एक धार्मिक विद्वान र आजाद जम्मू र कश्मीर विधान सभाका पूर्व सदस्य, पीर अली रजा बुखारीले भनेः 'भारत सरकारले लगातार वैध संघर्षलाई चित्रण गर्ने प्रयास गरेको छ । आत्मनिर्णयका लागि कश्मीरी जनतालाई आतंकवादी आन्दोलनको रूपमा । स्वतन्त्रता सेनानीहरूले ड्रोन जस्ता आधुनिक हतियारहरू प्रयोग गरेको आरोप लगाएर, तिनीहरूले यो गलत कथालाई विश्वसनीयता दिन खोज्छन् ।'

संयुक्त राष्ट्र संघमा स्थायी प्रतिनिधिको हैसियत पाएका बुखारीले कश्मीरी सङ्घर्ष अन्तर्राष्ट्रिय कानून र आत्मनिर्णयको अधिकार, संयुक्त राष्ट्रले मान्यता दिएको सिद्धान्तमा जोडिएको कुरामा जोड दिए ।

सैन्य स्रोतहरूले आईआईओजेकेमा संदिग्ध आतंककारीहरूले ड्रोन र अन्य स्वचालित हतियारहरू प्रयोग गरिरहेको आरोप लगाएका छन् । यद्यपि, विगतका क्र्याकडाउनहरूमा देखिएझैं भारतीय सेनाको भारी उपस्थिति र राज्यको आवागमन र सञ्चारलाई इच्छा अनुसार नियन्त्रण गर्ने प्रमाणित क्षमतालाई ध्यानमा राख्दै, यी दावीहरूको विश्वसनीयतामा शंकास्पद छ ।

एक वरिष्ठ रक्षा विश्लेषकले जोड दिए कि व्यापक भारतीय सैन्य उपकरणको उपस्थितिले आतंकवादीहरूले उन्नत हतियार प्राप्त गर्ने सम्भावनामा शंका उत्पन्न गर्छ । उनले उल्लेख गरे कि आईआईओजेके को स्थिति घटाए पछि, मोदी प्रशासनले प्रभावकारी रूपमा उपत्यकामा ढुंगे युगको सम्झना दिलाउने अवस्था सिर्जना गर्‍योः '२०१९ मा भारतले कब्जा गरेको हिमालय क्षेत्रमा १८ महिना लामो इन्टरनेट र फोन बन्द भएको थियो । जसलाई भारत सरकारले विस्तार गर्‍यो र इच्छा अनुसार काम गर्‍यो ।'

यो बन्द फेब्रुअरी ५, २०२१ सम्म जारी रह्यो, जब फोर जी मोबाइल डेटा सेवाहरू पुनर्स्थापित गरियो, यद्यपि ढिलो गतिको इन्टरनेट सीमित पहुँचको साथ एक वर्ष पहिले पुनर्स्थापित गरिएको थियो । स्ट्याटिस्टाका अनुसार हालैका वर्षहरूमा द्वन्द्वग्रस्त क्षेत्रमा विश्वव्यापी तथ्याङ्क सङ्कलन बढी भएको छ । 'यस्तो भारी नियन्त्रणमा, कुनै पनि आतंकवादी संगठनले कसरी अत्याधुनिक हतियारहरू प्राप्त गर्छ? हामी मानवरहित हवाई सवारी, वा ड्रोनको बारेमा कुरा गरिरहेका छौं, सुई होइन,' विश्लेषकले टिप्पणी गरे ।

मोदीको कश्मीर रणनीति

मोदीको हिन्दू-राष्ट्रवादी सञ्जाल र भारतीय राजनीतिमा उनको अभूतपूर्व आरोहणको अनुगमन गर्ने विज्ञहरूले लगातार टिप्पणी गरेका छन् कि भारतीय प्रधानमन्त्रीले राष्ट्रव्यापी मुस्लिमहरूको नकारात्मक छवि प्रस्तुत गरेर, विशेष गरी आईआईओजेकेको स्वतन्त्रताको संघर्षलाई पाकिस्तानद्वारा समर्थित आतंकवादी आन्दोलनको रूपमा लेबल गरेर राजनीतिक लाभ प्राप्त गर्छन् । उनका अति-हिन्दू राष्ट्रवादी समर्थकहरूले यो कथालाई सजिलै स्वीकार्छन् । पछिल्लो समय मोदीको बोली बढेको छ । अक्टोबर ७ देखि, विज्ञहरूले टिप्पणी गरे, उसले आईआईओजेके मा आतंकवादको खतरा बढ्दो रूपमा बढाएको छ, स्वतन्त्रता आन्दोलन र आतंकवादको बीचमा समानताहरू चित्रण गर्दै, बेन्जामिन नेतान्याहूको हमासप्रतिको दृष्टिकोण जस्तै ।

"कश्मीरमा प्रधानमन्त्री मोदीको नीति र गाजामा नेतान्याहूको नीतिहरू बीच स्पष्ट समानताहरू छन् । दुवै नेताहरूले त्यस्ता सैन्य कारबाहीलाई औचित्य ठहराउनको लागि प्रतिरोधी आन्दोलनहरूलाई आतंकवादी कार्यको रूपमा फ्रेम गर्ने प्रयास गरेका छन्," रजा बुखारीले बताए ।

कश्मीरी स्वतन्त्रता आन्दोलनलाई आतंकवादको रूपमा लेबल गर्दै, उनले भने, मोदीले गाजामा देखिएका सैन्य अभियानहरू जस्तै यस क्षेत्रमा अझ बढी आक्रामक सैन्य अपरेशनको लागि बहाना बनाउन खोजिरहेका छन् ।

'जसरी इजरायलले प्यालेस्टिनी जनता विरुद्धको कारबाहीलाई जायज ठहराउन आतंकवादको आरोप लगाएको छ, भारत सरकारले कश्मीरमा पनि त्यस्तै गर्न खोजिरहेको छ,' उनले थपे ।

मोदीको रणनीतिमा टिप्पणी गर्न सोध्दा, विजारतले टिप्पणी गरे, 'नेतन्याहुले सबै अन्तर्राष्ट्रिय मान्यताहरूलाई अवज्ञा गर्न र गाजालाई बुलडोज गर्न सक्षम भएको तथ्यले मोदीलाई कश्मीरमा पनि त्यस्तै गर्न सक्छ र त्यहाँबाट भाग्न सक्छ भन्ने विश्वास गर्न अनुमति दिन्छ ।'

केही समयपछि भारतीय विदेशमन्त्रीले उक्त टिप्पणीलाई रिट्वीट गरे । मोदीको सत्तारूढ भारतीय जनता पार्टी (भाजपा) का अर्का मन्त्रीले ट्वीटमा चेतावनी दिएका छन् कि "यदि हामी राजनीतिक रूपमा प्रेरित कट्टरपन्थी विरुद्ध खडा भएनौं भने भारतले आज इजरायलले सामना गरिरहेको अवस्थाको सामना गर्न सक्छ ।"

विजारतले उल्लेख गरे कि भारत सरकारका सन्देशहरूले आईआईओजेके र यसको स्वतन्त्रताको सङ्घर्षमा सूक्ष्म रूपमा संकेत गरेको छ ।

कथा र वास्तविकता

फेब्रुअरी २०१९ मा, कब्जा गरिएको हिमालय क्षेत्रको पुलवामा जिल्लामा भएको आक्रमणमा ४० भारतीय अर्धसैनिक सैनिकको मृत्यु भएको थियो । घटनाको केही समय पछि, नयाँ दिल्लीले इस्लामाबादमा औंला औंल्यायो र बम विष्फोटको आयोजना गरेको आरोप लगायो, जसले दुई आणविक प्रतिद्वन्द्वीहरूलाई अर्को द्वन्द्वको छेउमा ल्यायो । यद्यपि, २०२३ मा, सत्यपाल मलिक, जो आईआईओजेकेका गभर्नर थिए । टाइमले भारतको द वायरसँगको अन्तर्वार्तामा खुलासा गरे कि उनले "चुनावमा फाइदा लिनको लागि मोदी प्रशासनले आक्रमणको सम्पूर्ण जिम्मेवारी पाकिस्तानलाई दिए" भन्ने महसुस गरे । करण थापरसँगको विस्फोटक अन्तर्वार्तामा मलिकले टिप्पणी गरे, "नरेन्द्र मोदी एकदमै अज्ञानी व्यक्ति

आईआईओजेकेमा मुस्लिमहरूलाई सीमान्तकृत र दमन गर्न डिजाइन गरिएको हो ।

यी परिस्थितिहरूमा, आईआईओजेकेलाई खुला-हवा जेलको रूपमा वर्णन गर्ने विजारतले तर्क गरे कि विद्रोहको लागि अगाडि बढ्न लगभग असम्भव छ । "तथ्यहरूले विद्रोहको नयाँ लहरको भारतको दाबीलाई समर्थन गर्दैन । उक्त क्षेत्रमा भारतीय सेनाको बाक्लो उपस्थिति रहेको छ । सन् २०१९ देखि सञ्चार र आवतजावतमा कडाइ गरिएको छ । यस्तो वातावरणमा विद्रोही आन्दोलनले आधुनिक हतियार कसरी प्राप्त गर्न सक्छ ?"

विजारतका अनुसार भारतीय नेताले एउटै ढुङ्गामा दुई चरा मार्ने लक्ष्य राखेका छन् । "ऐतिहासिक रूपमा, भारत र आईआईओजेके दुवैमा अशान्तिको रिपोर्ट मुस्लिम विद्रोहीहरूसँग जोडिएको छ ।" उनले थपिन्, मोदीले लगातार आईआईओजेकेको स्वतन्त्रताको लागि वैध संघर्षलाई आतंकवादको रूपमा ब्रान्ड गर्न खोजेका छन् ।

विजारत विश्वास गर्छन् कि भारतीय प्रधानमन्त्रीले प्रभावकारी रूपमा कश्मीरीहरूलाई शान्तिको विरोध गर्ने मुस्लिम आतंककारीको रूपमा चित्रण गर्ने कथा निर्माण गरिरहेको छ । "यस वर्ष मात्रै रिपोर्टहरूको संख्यालाई हेर्दा, यो देखिन्छ कि भारतको मेसिनरीले आईआईओजेकेका जनताको नकारात्मक छवि निर्माण गर्न आफ्नो प्रयासलाई तीव्रता दिइरहेको छ, उनीहरू विरुद्ध

"यो आन्दोलन मौलिक रूपमा शान्तिपूर्ण छ, दशकौंको दमन र आईआईओजेकेका जनतालाई आधारभूत मानव अधिकारको इन्कारबाट संचालित । स्वतन्त्रता सेनानीहरूलाई आतंककारीको रूपमा लेबल लगाउनु भनेको स्वतन्त्रताको लागि वास्तविक सङ्घर्षहरूलाई वैधानिक बनाउन शक्तिहरू कब्जा गर्नेहरूले प्रयोग गर्ने राम्रो तरिका हो, "उनले थपे ।

कश्मीरी लडाकुहरूले उन्नत हतियार प्रयोग गरेको आरोपको बारेमा सोध्दा, बुखारीले भने, "तिनीहरूले यस क्षेत्रमा भारतको जारी मानवअधिकार उल्लङ्घनबाट ध्यान हटाउन काम गर्छन् । कश्मीरी स्वतन्त्रता आन्दोलनका सदस्यहरूलाई आक्रमणकारीको रूपमा चित्रण गर्ने कथन भारतले उदेश्यलाई जोड दिइरहेको छ, जबकि वास्तविकतामा, कश्मीरी जनताले दशकौंको क्रूर कब्जा र राज्य प्रायोजित हिंसा सहेका छन् ।

बुखारीले आईआईओजेकेमा दमनकारी अवस्थालाई थप हाइलाइट गरे, यसलाई संसारको सबैभन्दा सैन्यीकृत क्षेत्रहरू मध्ये एकको रूपमा वर्णन गरे । "त्यहाँ करिब १० लाख सेना तैनाथ भएका - प्रायः स्थानीय जनसंख्या भन्दा बढी - कश्मीर चरम निगरानी र नियन्त्रणमा छ । इन्टरनेट र फोन सेवा लगायत संचारमा बारम्बार प्रतिबन्धले यस क्षेत्रलाई बाहिरी संसारबाट अलग पारेको छ, "उनले भने ।

अत्याधुनिक हतियार

गार्डियनका अनुसार भारतीय

नेपाल इतिहासकै डरलाग्दो खतरनाक मोडमा

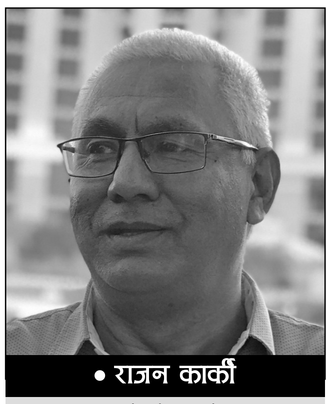

• राजन कार्की
rajan2012karki@yahoo.com

भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीले भारतीय संसदमै नेपालको राजनीतिका विषयमा चिन्ता प्रकट गरेका छन् । भारतका नेपाल नीतिकार मानिएकाहरू अब राजशाही कि कम्युनिष्टशाही भनेर प्रश्न उठाइरहेका छन् भने नेपालको प्रजातान्त्रिक पार्टी नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाले एक सभामा बिना प्रसङ्ग आफूलाई हिन्दुवादीका रूपमा उभ्याए भने अर्का नेता शशांक कोइरालाले आफू हिन्दुवादका पक्षमा भएको पुनः खुलासा गरेका छन् । देउवाका प्रतिस्पर्धी मानिएका डा.शेखर कोइरालाले पनि आफू हिन्दुवादी भएको भनेका छन् ।

अब कांग्रेसको टेकोमा उभिएका एमाले केपी ओलीको अडान १७ वर्षे भ्रष्टाचारबाट ओभानो बन्नका लागि सबै फोहर बिनाकारण राजाको टाउकोमा थोपेर राजालाई कारवाही र हिन्दुवाद हो कि सबै अटाउने व्यवस्थाको पक्षमा हुने हो ? चुच्चे नक्सा संसदबाट पास गराएर राष्ट्रवादी पल्टेका ओलीले चीनपक्षीय बनेर भारतलाई चिढाएरै अघि बढ्ने रणनीति लिने हुन् ? अब एमालेले कित्ता क्लियर गर्ने बेला आउँदैछ ।

संघीय गणतान्त्रिक लोकतन्त्रबाट राष्ट्र प्रताडित भयो । राष्ट्र र राष्ट्रियता भनेको नेपाली जनता हुन्, जनता कतै पनि वर्तमान नेतृत्वपंक्तिबाट खुश छैन । प्रत्येक नेताप्रति जनताको घृणा छ । घृणा बोकेर सत्ता र शक्तिको धङ्धङेमा उत्ताउलो बनेका माओवादी, एमाले र कांग्रेसले अरू विचार, पार्टी, नेतालाई किनारा लगाएर अघि बढ्नसक्ने स्थितिको अन्त्य हुँदैछ । चुपचाप पूजापाठ गरेर बसेका राजालाई जनताको आक्रोशको विषयान्तर गरेर दोषी देखाउने दुस्प्रयासबारे हरेक नागरिक, कानुनविदले आलोचना गरिरहेका छन् । सबैको भनाई एउटै छ– राज्यले अति गर्‍यो, षडयन्त्र गर्‍यो, निरंकूश बन्यो । जसको प्रतिफल दुई होनहार युवाको ज्यान जान पुग्यो । यसको जिम्मेवार राज्यको सुरक्षाव्यवस्थाको असफलता हो ।

तर अन्य विचारलाई भित्तै पुर्‍याएर आफ्नो अहंकार स्थापित गर्न खोज्ने यी ठूला दल र परिवर्तनकारी नेता भनाउँदाहरूले रूख चढेर फेद काट्दैछन् । जसको नतिजा हो देश इतिहासकै खतरनाक मोडमा पुग्नु । यसको मूल्य देश र जनताले चुकाउनु पर्ला, तर यो नेतृत्व पंक्ति पनि अछुतो रहनेछैन ।

किनकि अहिले स्थिति शान्त देखिन्छ । यो आँधी आउनु अघिको सन्नाटा हो ।

परिवर्तनपछि १५ सरकार बने । सरकार चलाउने यिनै हुन् । भ्रष्टाचार गरेर कुशासन गर्ने पनि यिनै हुन् । राजनीतिमा अपराधिकरण गरेर देशलाई दण्डहीन बनाउने पनि यिनै हुन् । यिनले छुट पाउलान् भनेर सोच्नु गलत हुनेछ । राजा र जनताले कहिले पनि यी नेता र पार्टीहरूलाई बाधा पुर्‍याएनन् । यिनको अकर्मण्यताप्रति जनाक्रोश सडकमा देखिनु र जनताले राजा आउ देश बचाउ भनेर नारा लगाएको यिनलाई अपच भयो, यहीकारण राजाको लोकप्रियता नष्ट गरेर जनतालाई तर्साएरै बशमा पार्ने र अरू केही समय सत्ता र शक्तिको रसास्वादन गर्ने यी नेताहरूको साजिस हो । जसलाई जनताले राम्रैसँग बुझेका छन् ।

राजाप्रति विषबमन गरेपछि नता आफूतिर समर्थनमा आउनेछन् भन्ने आत्मरतियुक्त रणनीतिक अभिष्ट छ यी दल, सत्ता र प्रमुख प्रतिपक्षीको । आक्रोसित जनतालाई राज्यशक्तिको दुरूपयोग गरेर आतंकित पार्नसक्छन्, काम गरेर जनताको मन जित्ने आँट, हैसियत र ताकत देखाउन सकेनन् । कुनै पनि नेता अथवा पार्टीले नैतिक धरातल बिर्सनचाहिं नहुने हो । देशलाई असफल पार्ने हदसम्मको हठवादी बन्नु हुँदैनथ्यो । राजनीति छाडा बन्दै गएको छ । छाडातन्त्रमा बिधि फेल भएपछि बाहुबलीले शासन गर्ने हो । सहमति र सहकार्य गरेर राष्ट्रिय मुद्दाहरूलाई किनारा लगाउने र विकासमा ध्यान नसक्नु नेतृत्वको कायरता हो ।

यसकारण त देश जंगल बन्दै गएको छ र सत्ताधारी र प्रमुख प्रतिपक्षीको हुंकार र डकारले त्रासदी र दुर्गन्ध एकसाथ फैलाइरहेकै छन् । यही सब देखेर नेकपा–माओवादीका नेता बैद्य, रोहित र पूर्वपञ्च लोकेन्द्र बहादुर चन्दले संवादको महत्व सुझाएका छन् । लोकतन्त्रका महारथीहरू किन बिध्वंश निम्त्याइरहेका छन् ? आश्चर्य लाग्छ ।

'झिक गाँड भन्दा थप गाँड' भनेझैं देशमा संकट गहिरिंदै गएको छ, संकटमोचक देखिएका छैनन् । संकटमोचक बन्नका लागि राष्ट्र बुझ्न र त्याग गर्नसक्ने हुनुपर्छ । स्वार्थअनुकूलको मीठोमात्र खोज्नेहरूमा निर्णय क्षमता देखिएन । नाफामात्र खोज्नेलाई राजनीतिज्ञ होइन, फौबञ्जार भनिन्छ । यस्तो नेतृत्वले कसरी चमत्कार गर्नसक्छ ? कसरी नयाँ नेपाल निर्माण गर्थे यिनले ? ०६३ सालदेखि ०८१ सालसम्म नेपालको भविष्यको रेखाचित्र 'खाका'सम्म बनाउन नसक्ने नामर्दहरूकै कारण सौभाग्य बन्नुपर्ने यिनको व्यक्तित्व दुर्भाग्यमा बदलिन पुगेको छ । हुँदा हुँदा जनतालाई उत्तेजित पारेको झोक निर्मल निवासमा बसेका राजामाथि थोपर्न थालेका छन् ।

मूलरूपमा एमाओवादीको माओवाद, कांग्रेसको समाजबाद, एमालेको बहुदलीय जनवाद र मधेसी मोर्चाको मधेसवादको आवरणभित्र नेपाली राजनीति सत्ता, शक्ति र राजस्वको दोहनमा फनफनी घुमिरहेको छ । भागशान्ति जयनेपाल यिनको मूल नीति बनेको छ । सबै बादीहरूले गरिबका कुरा, मुक्तिका कुरा, समानताका कुरा, देशभक्तिका कुरा, प्रगतिका कुरा बगारेको सुनिन्छ । चारैबादका सारथीहरू सिंहदरवारको सत्ता सुखभोग प्राप्त गर्न लालायित देखिन्छन् । स्वाधीनता, स्वावलम्बन, स्वराज्य, देशभक्ति भनेर महजस्तो भाषण गर्नेहरू बेला बेलामा 'जोगी बन्न राजनीति गरेको हो र ?' भन्ने शैलीमा सत्तालिप्साको चरम अवसरवादको मनोबृत्ति देखाउँछन् । त्यसैले प्रश्न उठ्छ– देशको प्रतिनिधिपात्र, चरम गरिबी, शोषण, अन्याय, अत्याचार, बिभेदमा पिल्सिएका आम जनताको वास्तविक नेतृत्व कुन हो ? अर्जनदृष्टि सत्तातिरमात्र लगाउनेले देश र जनतालाई देख्न र तिनको आकांक्षा र आवश्यकतालाई संवोधन गर्न कसरी सक्छ र ? जब लोकलाई देख्दैन भने यस्तो प्रवृत्तिलाई लोकतन्त्र कसरी मान्ने, कुन गुणात्मकताले लोकतान्त्रिकरण साबित गर्ने ? लोकतन्त्रमा लोक र लोकादेशले प्राथमिकता पाउनुपर्नेमा सत्ता राजनीतिको केनुविन्दु बन्न पुगेपछि लोक आक्रोसित भएर सडकमा निस्किएका हुन्, विद्रोह बोलेका हुन् । सत्य यही हो ।

देश, जनता र पद्धतिका संरक्षक चरम अवसरवादी ? लोकतन्त्र नेतातन्त्र, अवसरवादतन्त्र, भ्रष्टाचारतन्त्र, अपराधतन्त्र बन्नु देशको दुर्भाग्य हो ।

महेन्द्रको शासनकालमा भारतले नेपालमाथि डरलाग्दो हस्तक्षेप गरेर सैनिक मार्च गर्नसक्ने अवस्था देखिएपछि चाउएनलाईले भनेका थिए– नेपालसँग रगतको सम्बन्ध छ, यदि कुनै विदेशीले नेपालमाथि हमला गर्छ भने त्यो चीनमाथि गरेको हमला सम्झिइने छ । चीन सधैं सर्वाभौमसत्ता सम्पन्न नेपालको पक्षमा उभिने छ । ठीक त्यही शैलीमा तर कूटनीतिक भाषामा राष्ट्रपति सी चिनफिङले ६ वर्ष अघि नेपाल आएर नेपाललाई आइपर्ने कुनै पनि विदेशी खतराको मुकाविला गर्ने ढाल बनेर गएका छन् । सीले नै नेपाललाई भूपरिबेष्ठित भएर बस्नु पर्दैन, भूजडित देश बनाउन हामी मद्दत गर्छौं भनेर सहयोग गरेका थिए । त्यसपछि नेपालमा कम्युनिष्टको शासन सत्ता बनिरह्यो र तिनले समदूरीको नीति स्थापित गर्नै सकेनन् जसले पश्चिमा र दक्षिणलाई सधैं सशंकित पारिरह्यो ।

अहिले नेपाल र भारतवीच जुन तिक्तता छ, कम्युनिष्टको उत्तर ढल्कने प्रवृत्तिले हो ।

नेपाल विश्वकै रणनीतिक भूमि बनेको छ । अमेरिका यहीं छ, भारत र चीनको नजर नेपालमा हुने नै भयो । रूस पनि चूप लागेर बसेको छैन । विश्लेषकहरू भन्छन्– विश्वको राडारमा नेपाल परिसकेको छ । असंलग्नता र समदूरीको नीतिमा अब्बल सावित हुन नेपालको नेतृत्व बिफल हुँदै आएका छन् । विश्वले नेपाली नेतृत्व अवसरवादी भएको, जता मल्को उतै ढल्को हुनसक्ने खालको भएको बुझेका छन् । नेपाल दण्डहीन र भ्रष्टाचारको राजनीति चलिरहेको पनि तिनलाई थाहा छ । कुनै पनि बेला नेपालको मुद्दा राष्ट्रसंघ र अन्तर्राष्ट्रिय न्यायालयमा पुग्नसक्ने खतरा पनि छ । त्यसै पनि नेपालको अर्थतन्त्र ग्रेलिष्टमा परिसकेको छ ।

यहीसबै कारणले गर्दा चीन चीलको आँखाले हेरिरहेको छ, भारतका प्रम नरेन्द्र मोदीले नेपाल असफल राष्ट्र हुनलाग्यो भनेर भारतको संसदमै कुरा उठाएका छन् । नेपालमा अराजकता, अस्थिरता र भ्रष्टाचार बढ्दो रहेको छ । कुनै नेतालाई चिन्ता र चासो छ भने स्वार्थको मात्र छ ।

यसकारण नेपाल इतिहासकै डरलाग्दो खतरनाक मोडमा उभिन पुगेको देखिन्छ । सबैको चेत खुलोस् ।

पढथ्यौ हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मऱ्यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौं ।

- अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

अब यस्ता विध्वंशका घटना कहिल्यै नहोस्

गत शुक्रबार १५ गते राजावादीहरूले राजधानीमा विरोध कार्यक्रम गर्ने उद्घोष निकै पहिला नै सार्वजनिक गरेका थिए । त्यही दिन नेकपा माओवादी, एकीकृत समाजवादी लगायतका समाजवादी मोर्चाले समेत राजधानीमा विरोधको कार्यक्रम राखेका थिए । त्यही कारणले गर्दा सरकारले दुवैतिर प्रहरीलाई खटाएको थियो । सरकारले समाजवादी मोर्चालाई भृकुटीमण्डपमा र राजावादीलाई तिनकुनेमा विरोध प्रदर्शन गर्न अनुमति दिएको थियो । राजावादीहरू भक्तपुर काभ्रे लगायतका क्षेत्रबाट तिनकुने आउन लाग्दा उनीहरूलाई जडीबुटी लगायत कोटेश्वरमै रोकिएपछि उनीहरू आक्रोशित भएका थिए । सभा आयोजना हुने स्थलमा बनाइएको स्टेजमा अश्रुरग्यास प्रहार गरेपछि आयोजकहरू त्यहाँबाट हिडेका हुनाले नै सभा विथोलिएको थियो । सभा सुरु नै नभएको अवस्थामा स्टेजमा किन कसले अश्रुग्यास फाले ? त्यसको सत्य तथ्य सरकारले सार्वजनिक गर्नुपर्दछ ।

प्रदर्शनकारीहरू कता जाँदैछन् के गर्न खोजिरहेका छन् भने दृष्य सार्वजनिक सञ्जालमा लाइभ भइरहेका थिए र सञ्जालबाट निर्देशन दिने काम समेत भइरहेको अवस्थामा प्रहरी प्रशासनले किन त्यसलाई गम्भीर रुपमा लिन सकेन ? प्रहरी भीड नियन्त्रण गर्न र स्थितिलाई आकंलन गर्न किन असफल भयो त्यसैको परिणाम हो २ जनाको निधन र ठुलो क्षति । सरकारले आफ्नो उपस्थिति बलियो रुपमा देखाउन नसकेको र व्यक्तिको घरमा पसेर प्रदर्शनकारीहरूमाथि अश्रृग्यास प्रयोग गरेको आरोप प्रदर्शनकारी र आयोजकहरूले लगाइरहेकाले अब त्यसमा छानविन गरी सत्य तथ्य बाहिर ल्याउने काम सरकारको हो । जनताले संविधानले दिएको अधिकार प्रयोग गर्न पाउने जनताको नैसर्गिक अधिकार हो । तर सभा आयोजना गर्न बनाइएको स्टेजमा सभा सुरु नै नभइकन किन अश्रुरग्यास प्रहार गरियो त्यो कसले प्रहार गऱ्यो ? त्यसको सत्य तथ्य छानविन गरी अपराध गर्नेमाथि कानुनी कारबाही गर्ने दायित्व सरकारको हो । राजावादीहरूका अनुसार सभा सुरु नै नभई प्रहरीद्वारा नै मञ्चमा अश्रुरग्यास प्रहार गरिएको आरोप राप्रपाका उपाध्यक्ष रविन्द्र मिश्रले लगाएका छन् । यदि त्यो साँचो हो भने अश्रृग्यास प्रहार गर्न आदेश दिने व्यक्तिमाथि कानुनी कारबाही हुनुपर्दछ । स्टेजमा बसेका ८७ वर्षीय नवराज सुवेदीमाथि म्याद सकिएको टियर ग्यास किन प्रहार गरियो ? त्यसरी टियर ग्यास प्रहार भएपछि प्रदर्शनकारीहरू उत्तेजित भएका थिए । मिश्रका अनुसार कार्यक्रमलाई असफल पार्नका लागि सरकारले नै घुसपैठ गराएको थियो ।

स्टेजमा टियर ग्यास प्रहार गरिएपछि प्रदर्शनकारीहरू कता जाँदैछन् के गर्न खोजिरहेका छन् भन्ने अधिकांश दृश्य सामाजिक सञ्जालबाट लाइभ भएका भएपनि त्यतापट्टि किन प्रहरीको ध्यान गएन ? यत्तिका धेरै सूचनाहरू हुँदाहुँदै पनि प्रहरी भिड नियन्त्रण र स्थिति नियन्त्रणमा लिन चुकेको प्रष्ट रुपमै देखिन्छ । समयमै प्रहरी पुग्न नसक्दा धेरै ठाउँमा निर्वाध रुपमा लुटपाट र तोडफोड भएको थियो । सरकारले भने राजावादीहरूको उपस्थिति यति धेरै नहुने र स्थिति यो हदसम्म जान्छ भन्ने अनुमान आफूहरूले नगरेको बताउँदै सरकार पन्छिन खोजेको जस्तो देखिएको छ । राजावादीहरूलाई उक्साउने काममा माओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालको अभिव्यक्तिले समेत बल पुऱ्याएको छ । उनले पटक पटक राजावादीहरूलाई धम्क्याउँदै आन्दोलन गरेर देखाउन धम्की समेत दिँदै आएका थिए भने आफू तीन/तीन पटक मुलुकको प्रधानमन्त्री रहँदा जनताको हितमा कुनै ठोस उपलब्धिमूलक कार्य गर्न सकेका थिएनन् ।

नेपाल प्रहरीका फिल्ड कमाण्डररुले विगतका घटनाहरूबाट समेत पाठ नसिकेको प्रष्ट रुपमै देखिएको थियो । कमाण्डरहरूले छिन छिनमा पाउने सूचनालाई विश्लेषण गर्न नसक्नु र तत्काल कुनै निर्णय लिन नसक्नुले नै सो घटना घटेको थियो । सरकारले जनतालाई आवश्यक पर्ने सेवा सुविधा दिन नसकेको महंगीले आकाश छोएको, लाखौं युवा युवती बेरोजगार रहेका, भ्रष्टाचार बढेको, पार्टीगत राजनीतिले गर्दा राजनीतिमा नलागेका व्यक्तिहरू निराश रहेको जस्ता विभिन्न घटनाले जनता आक्रोशित भएका बेला राजनीतिक दलहरूले र सरकारले जनताका समस्याहरू समाधान गर्नुको सट्टा सत्ताकै छिनाझपटिमा अल्झिनुले गर्दा पनि युवावर्गमा एक प्रकारको आक्रोश बढेको हो यसैको परिणाम हो सरकार विरोधको कार्यक्रम र दल विरोधी कार्यक्रम ।

आइन्दा यस्ता विध्वंसत्मक र हिंसात्मक कार्य नहुनु र सरकारले र राजनीतिक दलहरूले समेत कसैमाथि प्रतिशोध लिने कार्य नगरी सबैलाई समान व्यवहार गर्दै अघि बढ्न सकेमात्र १५ गते भएको हिंसात्मक घटनामा निधन भएका व्यक्तिहरूको आत्माले शान्ति पाउने भएकोले आइन्दा यस्ता प्रकारका घटना नहुन् भन्दै हामी दिवंगत आत्माको चीर शान्तिको कामना गर्दछौं ।

बैंकिङ क्षेत्रको अस्वस्थ नियमन र नयाँ गभर्नर

डा. रेवतबहादुर कार्की

नेपालले सन् १९८४/८५मा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (आइएमअफ) को संरचनात्मक समायोजन सुविधा (साफ) कार्यक्रममार्फत बैंकिङ/वित्तीय क्षेत्रलाई आंशिक खुला गर्ने नीतिअनुरूप वैदेशिक बैंकहरूको स्वामित्वमा नेपाल अरब बैंक (हाल नबिल) सहित तीन बैंक स्थापनासँगै नियन्त्रणात्मक ब्याजदरलाई केही खुला गरी बैंकिङ सुधार सुरू गरेको थियो । प्रजातन्त्र पुनर्स्थापनापश्चात् निर्वाचित सरकारले आर्थिक उदारीकरण नीति लागू गरेसँगै बैंकिङ क्षेत्रमा पनि उदार नीति अनुसरण गरियो । फलस्वरूप बैंकिङ क्षेत्रको विकास तथा उपलब्धि संख्यात्मक आधारमा मात्र नभई गुणात्मक आधारमा पनि फड्को मारेको छ । यसअनुसार बैंक/वित्तीय संस्थाको संरचना, आधुनिक बैंकिङ सुविधा- जस्तो एटिएम कार्ड, इन्टरनेट बैंकिङ, मोबाइल बैंकिङ, एबिबिबिएस, 'ब्रान्चलेस' बैंकिङ, अनलाइन पेमेन्ट सेवासँगै बैंकिङ गतिविधि, पहुँच, प्रगाढतामा समेत व्यापकता आएको छ । बैंकिङ विकास ऐतिहासिक र एकांकी रूपमा मात्र नभई, महत्वपूर्ण बैंकिङ परिसूचकको आधारमा पनि नेपाल दक्षिण एसियामा अग्रपंक्तिमा आइसकेको छ । तर, अन्तर्राष्ट्रिय विश्वसनीयताका साथै पर्यटन, उद्योग वाणिज्य इत्यादि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक विदेशी बैंक (जो हाल एक मात्र छ) र विदेशी बैंक शाखा (हालसम्म छैन) भित्र्याउन/टिकाउन चुनौतीपूर्ण छ ।

नेपालको सुदृढ बैंकिङ क्षेत्रले अर्थतन्त्रलाई मजबुत गर्दै लगेकामा उनीहरूमाथिको नियमनमा अस्वस्थता, संकुचन र विचलन बढ्दै गएको छ । यससँगै तरलता संकट र दुई-तीन वर्षयता ६००/७०० अर्बको उच्च तरलता भई न्यून कर्जा लगानी, ऋण नतिर्नेको कालोसूची तीन-चार गुणाले बढ्नुका साथै खराब/निष्क्रिय कर्जा दोब्बरभन्दा बढीले बढ्दै गएको छ । शंकास्पद बैंकिङ कारोबारको उच्च वृद्धि तथा अवैध क्रिप्टोकरेन्सीको बढ्दो कारोबारसँगै बैंकिङ नियमन र अभ्यासमा विचलन आएकाले बैंकिङ क्षेत्रसँगै अर्थतन्त्रलाई पनि धराशयी बनाउँदै लगेको अवस्था छ ।

नियन्त्रणात्मक बैंकिङ प्रणालीको नेपाल राष्ट्र बैंक (नेराबैंक) ऐन २०१२ लाई उदार आर्थिकनीतिअनुरूप यसको नयाँ ऐन २०५८ ल्याइयो, जसबाट केन्द्रीय बैंकलाई मूल्य, शोधनान्तर र वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वको जिम्मा दिएर विकसित देशसरह स्वतन्त्र र शक्तिशाली बनाइयो । यसअनुसार यसको मर्मअनुसार बैंकिङ विकास, नियमन र अभ्यास अगाडि बढिरहेको थियो । तर, १९६० को पछिल्लो उत्तरार्द्धपश्चात् उदारीकरणको मर्मविपरीत केही नियन्त्रणात्मक, हस्तक्षेपकारी तथा आदेशात्मक निर्देशन जारी गरियो । साथै, सिइओको तलबभत्ता तोक्ने र अधिकार कटौती गर्ने तथा नियुक्ति र बर्खास्तीका साथै यी संस्थामा सञ्चालनमा पनि माइक्रो म्यानेजमेन्ट गर्न यस्ता अवाञ्छनीय आदेश र हस्तक्षेप थालेपछि बैंक/वित्तीय संस्था अविवेकी नियमन र हस्तक्षेपबारे स्वस्थ आलोचना गर्न पनि डराउनुपर्ने स्थिति देखापर्न थाल्यो, जुन पछिल्लो समय झनै भयावह भएको देखिन्छ ।

'ओपन मार्केट अप्रेसन'मार्फत प्रतिस्पर्धात्मक ब्याज कायम गराउनुको सट्टा ब्याज दरलाई एक अंकमा राख्न नेराबैंकले आव ०६७/६८ तिर पहिलोपटक परोक्ष रूपमा कार्टेलिङ सुरूवात गराएको थियो । त्यस्तै वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमअन्तर्गत विश्व बैंकले आधुनिक वाणिज्य बैंकिङ सञ्चालन गर्न विकासोन्मुख देश भएकाले पाँच-सात प्रतिशतसम्मको अनिवार्य विपन्न वर्ग कर्जाको प्रावधान राखी धेरै वर्षदेखि सञ्चालित प्राथमिक क्षेत्र कार्यक्रम जोखिमयुक्त भएको तर बैंकको विज्ञता नभएकाले पहिल्यै फेजआउट गरिसकेकामा यसलाई न्यून ब्याजमा सहुलियतपूर्ण कर्जा दिनुपर्ने अनिवार्य प्रावधान पुनः राखेर बैंक/वित्तीय संस्थालाई अवाञ्छनीय निर्देशन गरियो । जसलाई हाल बढाउँदै लगी करिब ३५ प्रतिशत पुऱ्याइसकिएको र छिटै ५० प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य छ ।

२०७० को पूर्वार्द्धमा पुँजीवृद्धि गर्नेजस्तो संवेदनशील विषयमा अर्थतन्त्रको आकारलाई ख्याल नगरी विनाअध्ययन सनकका भरमा नियामकले बैंक-वित्तीय संस्थाको पुँजीलाई तीन गुणा वृद्धि गरियो, जसलाई मर्जर नगरी बैंकसँगै ऋण लिई बैंककै राइट सेयरमार्फत पुँजीवृद्धि गर्न दिनु अनुपयुक्त थियो । साथै, घरजग्गा कर्जालाई केही खुकुलो गरियो । बढेको पुँजीअनुसार प्रतिफल दिन यी संस्थाले आक्रामक रूपमा लगानी गर्ने नीति अनुसरण गरे । ०७६/७७ देखि घरजग्गा कर्जालाई बेलगाम छाडिँदा कमजोर सुपरीवेक्षण हुँदा बैंक-वित्तीय संस्थाले ऋणलाई सधैँ असल बनाउने- 'एभरग्रिनिङ लोन' जस्तो गलत नीति अपनाउन थाले । फलतः अर्थतन्त्रको प्रशोचन क्षमताभन्दा धेरै बढी कर्जा प्रवाह भई ०६८ को ४६ प्रतिशतको कर्जा जिडिपी अनुपात शतप्रतिशतभन्दा वृद्धि भई ०७८ मा ९७ प्रतिशत पुग्यो (हाल ९२ प्रतिशत) जबकि यस अवधिमा आर्थिक वृद्धिमा कर्जावृद्धिको खासै असर नभई (अति न्यून असर) चार प्रतिशतको औसत सामान्य मात्र भयो । यस्तो वित्तीयकरणले बैंकिङ क्षेत्र र अर्थतन्त्र दुवैलाई अरू जोखिममा पुऱ्याएको छ ।

यस्तो महत्वपूर्ण पदमा नेराबैंकमा पहिलोपटक कानुनतः अयोग्य व्यक्ति गभर्नर नियुक्त भई अदालतमा समेत मुद्दा परे पनि त्यसलाई निर्क्योल नगरी पदावधि सिध्याइँदै छ । सरकारले उपयुक्त कानुनी प्रक्रिया नअपनाई गभर्नरलाई बर्खास्त गर्नु पनि अर्को विडम्बना भयो । यसवेला केन्द्रीय बैंकबाट मौद्रिक नीति/नियमन, सुपरीवेक्षणमा राजनीतीकरणसहित संकुचन, विचलन र हस्तक्षेपका विकृत रूप सबै देखिए । यीबाहेक यस अवधिमा निम्न अवाञ्छित गतिविधि देखिए :

१) तरलता ठुलो संकटको वर्ष ०७९/८० को मौद्रिक नीतिले संकटको समाधानभन्दा पनि अनिवार्य नगद मौज्दात र वैधानिक तरलता अनुपात उल्लेख्य बढाई यसलाई झन् चर्काएको थियो भने बजार प्रणालीमार्फत प्रतिस्पर्धात्मक ब्याज कायम गराउनुको सट्टा केही सेवाग्राहीको स्वार्थमा ब्याज एक डिजिटमा राख्न नियामकले ०७८/७९ देखि दुई वर्षसम्म कार्टेलिङ गर्न लगाउनु अर्को विडम्बना हो ।

२) नेराबैंकले कोरोनामा राहत दिने नाममा सरकारको निर्देशनमा धेरै 'पपुलिस्ट' नीति तथा कार्यक्रम ल्याई अतिरिक्त मुद्रासमेत निष्कासन गरी झन्डै दुई खर्ब रूपैयाँको बैंक-वित्तीय संस्थालाई सहुलियतपूर्ण/पुनर्कर्जा सुविधा दिइयो भने अर्कातर्फ नियमनलाई खुकुलो पारेअनुसार जोखिममा आधारित सुपरीवेक्षणलाई बलियो नबनाउँदा बैंक-वित्तीय संस्थाले आफूअनुकूल एभरग्रिनिङ लोन पोलिसी अपनाए, जसले संकट निम्त्याइरहेको छ ।

३) कोराना सिद्धिनासाथ आइएमएफ कार्यक्रमको बहानामा चालू पुँजी कर्जामा अधिक नियन्त्रणले गर्दा निजी क्षेत्रले बैंकिङ इतिहासमै पहिलोपटक केन्द्रीय बैंकविरूद्ध महिनौँ हडतालसमेत गरे । त्यसपछि आफूअनुकूल सरकार आउनासाथ त्यस्तो कर्जालाई सजिलै खुकुलो गरी नियमनको राजनीतीकरण गरियो ।

४) मौद्रिक नियामकले अर्को नियामक निकायको क्षेत्र सेयरबजारमा विनासल्लाह ठाडै हस्तक्षेप गरी आफ्नो सरकार आउनासाथ १२ करोडको सेयरकर्जालाई एक्कासि ८० करोड रूपैयाँसम्म पुऱ्याउनु र त्यसपश्चात् अर्को सरकार आउनासाथ एक्कासि १२ करोड रूपैयाँमा यस्तो कर्जा झार्ने निर्णय गरी सेयरबजार तहसतहस बनाइयो ।

५) अहिले निष्क्रिय कर्जासम्बन्धी नेराबैंकको तथ्यांकलाई आइएमएफले पहिलोपटक विश्वास नगरी १० ठुला वाणिज्य बैंकको मूल्यांकन अन्तर्राष्ट्रिय अडिटर फर्मबाट गराउने सर्त राखेर गराउँदै छ, जुन नियामकका लागि लजास्पद विषय हो ।

६) विगतमा अनुत्पादक घरजग्गा कर्जालाई अझ खुकुलो गर्दा यस्तो घरजग्गा धितो र कर्जामा कुल कर्जाको दुईतिहाइ घरजग्गा धितो र कर्जाले संकट निम्त्याएको छ । साथै, उच्च कर्जाले आयात बढ्नुका साथै बेयर, गाडीसहित घरजग्गा सम्पत्तिको मूल्य बढाउँदै लगेर 'एभरग्रिनिङ लोन' नीतिमार्फत निजी क्षेत्रतर्फको कुल कर्जा जिडिपीसँगको अनुपात हाल ९२ प्रतिशतमाथि रहेको छ, जबकि अनुकूल लगानीको वातावरण बनाई लगातार उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने छिमेकी भारतमा यस्तो अनुपात ५० प्रतिशत मात्र छ भने भुटान र बंगलादेशमा क्रमशः ७१ र ३८ प्रतिशत छ । यसरी वास्तविक क्षेत्रसँग लिंकविना सुनिएजस्तो बढेको कर्जा वा वित्तीयकरणले बैंकिङमा 'सिस्टमिक रिस्क' बढेर अर्थतन्त्रमा पनि संकट निम्त्याइरहेको छ ।

७) यही समयमा सरकारको अति हस्तक्षेपका कारण पूर्वगभर्नरहरूले एक स्वरमा नेराबैंक अर्थ मन्त्रालयको शाखाजस्तो भयो समेत भनेका थिए ।

८) बैंकमा व्यवसायी र बैंकर अहिले नै छुट्याउने विषय सैद्धान्तिक हिसाबले ठिक भए पनि क्षमताका हिसाबले तत्काल सम्भव नभएको विषयलाई नियामकले अगाडि बढाउदा पुँजी पलायन उच्च भई बैंकिङ संकट निम्त्याइरहेको छ ।

९) उदार नीतिको मर्मअनुसार नियमन र सुपरीवेक्षण हुनुको साटो अनेक अनिवार्य कर्जासहित अनेक हस्तक्षेपकारी नियमनको उल्झनले गर्दा एक मात्र अन्तर्राष्ट्रियस्तरको स्टान्डर्ड चार्टर बैंकले नेपाल छोड्न खोज्नुले हाम्रो नियमन कुन अवस्थामा छ, प्रस्टै छ ।

१०) नेराबैंक सञ्चालक समितिलाई पदेन अर्थसचिवबाहेक नेराबैंकको रिटायर्डको स्वार्थ बाझिने गैरप्रोफेसनल क्लबजस्तो बनाइनु अर्को दुर्भाग्य हो ।

नेपालमा कहिले लामो अवधिको उच्च तरलता संकट र कहिले लामो अवधिको यत्रो उच्च तरलता मुख्य समस्या देखिँदै आएको छ । वास्तवमै गौण रूपमा हेर्ने हो भने लगानीमैत्री वातावरण नहुनु, आर्थिक मन्दी र संकुचित मौद्रिक नीतिले गर्दा 'फ्रेस लोन' जान सकेको छैन । तर, बैंक-वित्तीय संस्थाले 'रिसेडुलिङ/रिस्ट्रक्चररिङ' गरेर कर्जा गइरहेको देखाई टालटुल कामचलाउ नीति लिएका छन् । यसले बैंकिङ र अर्थतन्त्र साँच्चै संकटमा भएको संकेत गरिरहेको छ । एक अनुभवी बैंकर नेपालको इतिहासमै हालकोजस्तो बैंकिग चुनौती/संकट पहिले नदेखिएको टिप्पणी गर्छन् । रूपैयाँलाई भारतीय मुद्रासँग 'पेग' गरिएको र भारतको मूल्य स्थायित्वले हाम्रो मूल्यमा प्रभाव पारिरहेकाले मूल्यमा केही स्थायित्व भए पनि खासगरी वित्तीय स्थायित्वमा यस्तो गहिरो तरलता संकट र उच्च तरलताको असामञ्जस्यको स्थिति बारम्बार देखिँदा नेपालमा मौद्रिक नीतिको प्रभावकारिता खोइ भन्ने गरिन्छ ।

अर्कातर्फ बैंकिङ अभ्यास पनि स्वस्थ नभएको गुनासो सुनिन्छ । हाम्रो जस्तो विकासोन्मुख देशमा खाता सञ्चालनको ६ महिनामा नै खाता फ्रिज हुनु, ऋण सम्झौताविपरीत कर्जा दर बढाउँदै लैजानु, कतिपय केसमा थोरै ऋणको घरजग्गा धितोमा धेरै मूल्यको पूरै घरजग्गा नै लिलाम गरिदिने, विभेदकारी निक्षेप कर्जा अभ्यास (खराब) गरेको पनि पाइएको छ । समस्या बढाउनमा बैंक-वित्तीय संस्था/निजी क्षेत्र पनि कम जिम्मेवार छैनन् । नाफा कमाउन अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा गर्ने, आक्रामक रूपमा कर्जा प्रवाह गर्नु, धेरैजसोले ओभरग्रिनिङ लोन बनाउन गलत अघोषित नीति लिनु, अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा गर्नु, नियामकको गलत नीति र नीतिगत विचलनमा पनि बोल्न नसक्नु, धेरै संस्थाले सुशासन कायम गर्न नसक्नुजस्ता गलत अभ्यास पनि हुने गरेको पाइन्छ ।

यस्ता विकृति/विचलनले गम्भीर बैंकिङ चुनौती/संकटका साथै चलायमान हुन नसकिरहेको अर्थतन्त्रमा थप जोखिम बढाएको छ । यस्ता गम्भीर चुनौतीको आगो निभाई बैंकिङ क्षेत्रलाई सुदृढ गरी अर्थतन्त्रलाई बलियो र विकसित गराउने वातावरण वनाउने जिम्मेवारी अब नयाँ नियुक्त हुने गभर्नरको काँधमा आउनेछ । हालको उपर्युक्त बेथिति संरचनात्मक नीतिगत सुधार नगरी तत्काल समाधान हुने सम्भावना देखिँदैन । नेराबैंक ऐनको प्रावधान र वित्तीय उदारीकरणको मर्मअनुसार नियमन र सुपरीवेक्षण प्रणालीलाई बलियो, स्वस्थ र पारदर्शी बनाई विनाभेदभाव कडा सजाय/कारबाही गर्नु पनि त्यत्तिकै आवश्यक छ । अर्कातर्फ बैंक-वित्तीय संस्थाको क्षमतानुसार स्वनियमन र सुपरीवेक्षणमा पनि जोड दिँदै जानुपर्छ । बजारमा नियामकले हस्तक्षेप गर्नुपरेमा बैंक दर तथा 'ओपन मार्केट अप्रेसन'मार्फत परोक्ष बजारउपकरण प्रयोग गरी लक्षित उद्देश्य हासिल गर्ने नीति अपनाउनुपर्छ । उदार नीतिअनुरूप नियन्त्रित 'माइक्रो म्यानेजमेन्ट' होइन, सहजीकरणमार्फत बैंक-वित्तीय संस्था र निजी क्षेत्रलाई पनि अनुकूल वातावरण बनाई हालको विकराल स्थितिलाई सुधार्नु अपरिहार्य छ ।

यी सबै समस्या समाधानका लागि उच्च नैतिक चरित्रसहित मुख्यतः आर्थिक, मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रमा राम्रो दख्खल (योग्यता र अनुभव) र नेतृत्व क्षमता भएको हाम्रो होइन, राम्रो गैरराजनीतिक चरित्रको व्यक्ति गभर्नर हुनु अपरिहार्य छ । नत्र, अहिलेकै नियति दोहोरिने निश्चित छ । तर, अहिलेको भागबन्डे र बिचौलिया संस्कृतिमा यस्तो योग्य र सक्षम व्यक्ति गभर्नर बनेर आउनेमा शंकै छ । नयाँ पत्रिका

गणतन्त्रको ऐंजेरु 'नेताराज'

मिलन पाण्डे

२०४६ सालको आन्दोलनले पञ्चायत ढल्यो, बहुदल आयो । २०५१ सालमा माओवादीको हिंसात्मक आन्दोलन सुरु भयो, झन्डै १७ हजारको मानिसको मृत्यु भयो । २०५९ असोज १८ मा तत्कालीन राजा ज्ञानेन्द्र शाहले निर्वाचित प्रधानमन्त्रीलाई गलहत्याएर लोकेन्द्रबहादुर चन्द र सूर्यबहादुर थापालाई पालैपालो प्रधानमन्त्री बनाउँदा पनि धित नमरेपछि २०६१ साल माघ १९ मा सबै नागरिक अधिकारहरू खोसेर निरंकुश शासन सुरु गरे ।

त्यसविरुद्ध २०६२/०६३ सालमा भएको जनआन्दोलनले राजतन्त्र फालेर गणतन्त्र स्थापना भयो । ०७२ सालमा संविधान जारी हुँदा भारतले नाकाबन्दी नै लगायो । त्यसविरुद्ध पनि आन्दोलन भयो । अहिले ०८१ सालमा फेरि आन्दोलन हुँदै छ । २०४६ सालमा जन्मेको मेरो पुस्ता ३५ वर्षको भयो, कुनै न कुनै आन्दोलनबाट गुज्रेको छ र आज पनि आन्दोलन गर्दै नारा लगाउन बाध्य छ ।

आधा जीवन आन्दोलन मात्रै देखेको पुस्ता जुनसुकै आन्दोलनबाट झस्किन्छ । समाजलाई अगाडि लाने शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा सुधार र उद्यमशील समाजको निर्माण लगायतका विषयमा जब कुनै प्रगति देख्दैन अनि आक्रोशित पनि हुन्छ ।

आजको राजनीतिको सबैभन्दा ठूलो समस्या नै मुख्य 'एजेन्डा सेटिङ' गर्न नसक्नु हो । आज संसार आर्थिक प्रगति र एआई युद्धमा छ । हामी भने अझै ढुंगा हान्दै छौं । हाम्रो राजनीति 'ढुंगे युग' बाट निस्कन नसक्नु नै सबैभन्दा ठूलो समस्या हो ।

पूर्वराजा फर्किनु, दुर्गा प्रसाईंहरूले आन्दोलन गर्नु, समस्याको समाधान होइन भन्ने चैत १५ गतेको हिंसात्मक आन्दोलनले पनि पुष्टि गरिसकेको छ । चैत १५ गतेको आन्दोलनमा ६ महिने बालक बोकेर मधेशबाट आएकी एक महिलासँग मैले कुरा गरेको थिएँ । उनी आफ्नो ऋण मिनाहा हुने आशामा तीनकुने आएकी रहिछन् । श्रीमान् छैनन्, काम छैन । साहुको ऋण छ । समाधान के त ? समाधान केपी ओली, प्रचण्ड र शेरबहादुर देउवाले दिन सकेनन् । ती महिलाका निम्ति यी ३ नेता नै व्यवस्था हो । संविधान हो । अनि, गणतन्त्र हो । त्यसैले उनी नबुझेरै यो व्यवस्था हटाउन चाहन्छिन् । खासमा उनी आफ्नो अवस्था परिवर्तन गर्न चाहन्छिन् । तर कुनै विकल्प नदेखिएपछि यी नेता हटाउन भन्दै आन्दोलनमा आइन् ।

बुझ्न जरुरी छ, राजा आउनु समाधान होइन । मानौं, गणतन्त्र गयो र राजा फर्किए हुन्छ के ? ती महिलाको समस्या समाधान हुन्छ ? सडक आन्दोलन रोकिन्छ ? विदेश जानेको संख्या घट्छ ? उद्यमहरू एकाएक खुल्छन् ? केही चमत्कार हुँदैन । केही गरी राजा आए भने 'दुर्गा प्रसाईं' हरूलाई प्रधानमन्त्री बनाउँछन् । फेरि पञ्चायत र ०५९ सालमा जस्तै नौ–नौ महिनामा सरकार फेर्छन् । नयाँ संविधान बनाउने भनेर आयोग बनाउलान् । २०६१ सालमा झैं केही नेताहरू नजरबन्दमा पर्लान् । पत्रकारहरू समातिएलान् । सायद इन्टरनेट र फोन काटिएला । सडकमा 'शाही–सेना' हिँड्लान् । फेरि युवाहरू गोली लागेर मर्लान् । राजावादीहरू, राजा कसले ल्याएको भन्नेमा झगडा गरेर फुट्लान् । केही नेताहरू राजावादीहरू राजा झन् 'फटाहा' रहेछन् भनेर फेरि 'मार्ग परिवर्तन' गर्दै गणतन्त्रवादी होलान् । गणतन्त्रवादीहरूले आन्दोलन गर्लान् । यस्तो भयो भने देश झन् व्यवस्थाकै प्रश्नमा रुमलिन्छ । अनिश्चिततामा देश फस्छ । अनि थप निराशा बढ्छ । आजको पुस्ता इतिहासका दुःखको पुनरावृत्त चाहन्न ।

आजका समस्याको समाधान व्यवस्था परिवर्तन होइन । ज्ञानेन्द्र र राजतन्त्र होइन । टाउको दुखेको औषधि नाभीमा नलगाऔं । खोला एकातिर बगेको छ, पुल अर्कोतिर नबनाऔं । समाधान राजतन्त्र होइन भन्ने त राजावादीहरूलाई पनि थाहा छ, उनीहरूले त आफ्नो राजनीति मात्र गरेका हुन् । गणतन्त्रले काम गर्न नसक्दा राजावादीहरूको स्वर चर्किएको मात्र हो ।

त्यसैले अब प्रश्न गणतन्त्रवादीहरूमाथि नै सोझिएको छ । गणतन्त्रले किन डेलिभरी गर्न सकेन ? शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीको अवस्था कहिले सुध्रिन्छ ? विश्वविद्यालय, स्कुल, अस्पताल, संस्थान, अदालतहरूमामा सक्षम मान्छे पुर्‍याएर नागरिकको जीवन सहज कसरी र कहिलेबाट हुन्छ ? एउटा महिला, दलित, मधेशी, थारूले आत्मसम्मानसहित बाँच्न कहिलेबाट पाउँछन् ? विगत १० वर्षमा प्रधानमन्त्रीको कुर्सीको खेलबाहेक आफ्नो मान्छेलाई नियुक्ति गर्ने र बचाउने, सत्ताका निम्ति आफ्नो रंग बदल्नेबाहेक के भयो ?

यस्ता प्रश्न सोध्दा अधिकांश नेताहरूको उत्तर आउँछ, धेरै कुरा भएको छ । शिक्षा यति सुध्रियो, यति अस्पताल बने, बाटो बन्यो, यस्तो भयो, उस्तो भयो । वास्तविकता फरक छ, नेताले गरेर भएका कामहरू गन्ने हो भने, एउटा हातका सबै औंला पनि भाँच्नु पर्दैन । जति काम भए, त्यो नागरिक, निजी क्षेत्र, कर्मचारीतन्त्र र समयले दिएको विकास हो ।

अहिले भएका नेताहरूले निकै सुस्त गतिमा काम गरे । औसत मानिसको क्षमताभन्दा पनि कम । अनि, किन उनीहरूलाई नेता मान्ने ? आज नेपालको औसत प्रतिव्यक्ति आय १४ सय डलर छ । अनि, संसारको औसत १४ हजार डलर छ । हामी औसतभन्दा १० गुणा पछि छौं । अनि, रफ्तारचाहिँ यस्तो ? अनि फेरि उनीहरूकै कुर्सीको लफडा । अनि, उनीहरूकै झगडा । कति सहनु ? कसरी सहनु ?

त्यसैले पनि आमनागरिक असन्तुष्ट छन् । समाधान खोज्ने क्रममा 'दुर्गा प्रसाईं' हरू बाटोमा भेटिएका मात्र हुन् । त्यसैले, अब नआउने 'राजतन्त्र' को बहसमा फस्नु हुँदैन । यदि फसे, भविष्य थप अन्धकार हुनेछ । यसको अर्थ आजका सबै कुरा ठिक छन् भन्ने होइन । खासमा आन्दोलन त चाहिएकै छ । तर त्यो आन्दोलन पछाडि फर्किने होइन, अगाडि बढ्ने हुनुपर्छ । आशा जगाउने शान्तिपूर्ण आन्दोलन अब ३ वटा मुद्दा स्थापित गर्न चाहिएको छ–

१. २०४६ पछिका भ्रष्टाचार छानबिन गर्न 'नागरिक आयोग' गठन हुनुपर्छ । राजनीतिको समीक्षा गर्न सर्वदलीय बैठक बसिहाल्नुपर्छ । ललिता निवास जग्गा प्रकरण, वाइडबडी जहाज खरिद काण्ड, एनसेल कर छली काण्ड, बुढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना घोटाला, सहकारी काण्ड, ओम्नी समूह मेडिकल सामग्री खरिद काण्ड, सुन तस्करी काण्डहरू (३३ किलो, ६० किलो) लगायतका भ्रष्टाचार काण्डहरूको छानबिन गर्न 'नागरिक आयोग' गठन गर्न सर्वपक्ष सहमति आवश्यक छ । उक्त आयोगले देखिएका दोषीहरूलाई कारबाही गर्न सक्ने सरकार आवश्यक छ । आजको राजनीति अब समीक्षा नगरी, गल्ती गर्नेहरूलाई सजाय नदिई अघि बढ्न सक्दैन ।

२. संविधानमा दुईटा विषयमा संशोधन जरुरी छ । पहिलो प्रत्यक्ष निर्वाचित कार्यकारी व्यवस्था गर्नुपर्छ । किनकि नौ–नौ महिनामा सरकार परिवर्तन हुने व्यवस्थाको अन्त्य होस् । बालेन – गोपी हमाल जस्तो एक सुरमा नेतृत्वले काम गर्न सकोस् । त्यसैले, प्रत्यक्ष निर्वाचित कार्यकारी प्रधानमन्त्री र संसद्बाट निर्वाचित गैरदलीय सेरेमोनियल राष्ट्रपति व्यवस्था हाम्रा लागि उपयुक्त व्यवस्था हो । अर्को संशोधन, अहिलेको निर्वाचन प्रणालीलाई बदल्न हुनुपर्छ । मन्त्री, सांसदहरूहरूको संख्या घटाउनेदेखि, सरकारी संरचना बदल्ने,

दलले टिकट दिने प्रणालीसम्म सुधार गर्न आवश्यक छ । सांसद मात्र मन्त्री हुन पाउने प्रणालीमै समस्या छ । नीति बनाउन गएको सांसद सरकार बनाएर–गिराएर बस्ने होइन । निर्वाचन क्षेत्रको ढलमा बजेट छुट्याएर बस्ने होइन ।

३) गणतन्त्रका 'श्री ३' (जस्तै : ओली, देउवा, प्रचण्ड) ले संन्यास लिनुपर्छ । कांग्रेस–एमाले–माओवादीका शीर्ष नेताहरू सामूहिक फेल भइसकेका छन् । आज समस्या 'नेताराज' मा छ, गणतन्त्रमा होइन । समस्या 'श्री ३' हरूमा छ, त्यसैले समाधान 'श्री ५' हैन । अब ढिलो नगरी, शीर्ष नेताहरूले तुरुन्तै पार्टीको सत्ता हस्तान्तरण गर्न जरूरी छ । अझ पनि पार्टीलाई नयाँ नेतृत्वमा पुर्‍याएर आशा नजगाउने हो भने नेताहरूको राजनैतिक भविष्य त सकिन्छ नै, पार्टी नै सकिनेछन् । तसर्थ, आउँदो महाधिवेशनबाट वा अगाडि नै पार्टीको सत्ता हस्तान्तरण गर्छु भनेर एउटा स्पष्ट सन्देश दिन जरूरी छ । अब दुइटा मात्र बाटा छन् – कि चमत्कार गर्नुपर्‍यो, कि छोड्नुपर्‍यो ।

चमत्कार त के होला र ? शेरबहादुर देउवा पहिलोचोटि प्रधानमन्त्री हुँदा म २ कक्षामा पढ्थें । आज मेरा दुई जना छोराछोरी छन् र छोरो ४ कक्षामा पढ्छ । अनि, अबको प्रधानमन्त्री पनि उनै देउवा बन्दै छन् । नागरिकको असन्तुष्टिको कारण यही हो । कसैलाई सत्ता छोड भन्दा अराजनैतिक सुनिन सक्छ, तर यी नेताहरू नै आजको असन्तुष्टिको कारण हो । डेलिभरी गर्न नसक्ने, सत्ता पनि नछोड्ने ? कुनै दिन आन्दोलनले कुर्सीबाट फाल्ने दिन पर्खिने कि अहिल्यै सम्मानजनक संन्यास लिने ? तीन शीर्ष नेताहरूले निर्णय गर्न निकै ढिलो भइसकेको छ ।

आयोग, परिषद्, विश्वविद्यालय, अदालतमा दलीय नियुक्ति बन्द गर्ने र सक्षम व्यक्तिहरूलाई त्यसको नेतृत्वमा पुर्‍याएर शिक्षा, स्वास्थ्य सेवामा सुधार गर्दै रोजगारी सिर्जना गर्न सके नेपाल अझै पनि १० वर्षमा आशा जगाउने देश बन्न सक्नेछ । हिजो राजतन्त्र गणतन्त्रवादीहरूले होइन, राजावादीहरूले सक्काएका थिए । आज पनि गणतन्त्र राजावादीले ढाल्न सक्दैनन्, यो ढाल्ने गणतन्त्रवादीहरूले नै हो । त्यसैले अझै नसुध्रिने ? फेरि हाम्रो पुस्तालाई 'जिन्दावाद–मुर्दावाद' कै नारा लगाउन सडकमा धकेल्ने ? कि विदेश नै जान बाध्य बनाउने ? कान्तिपुर

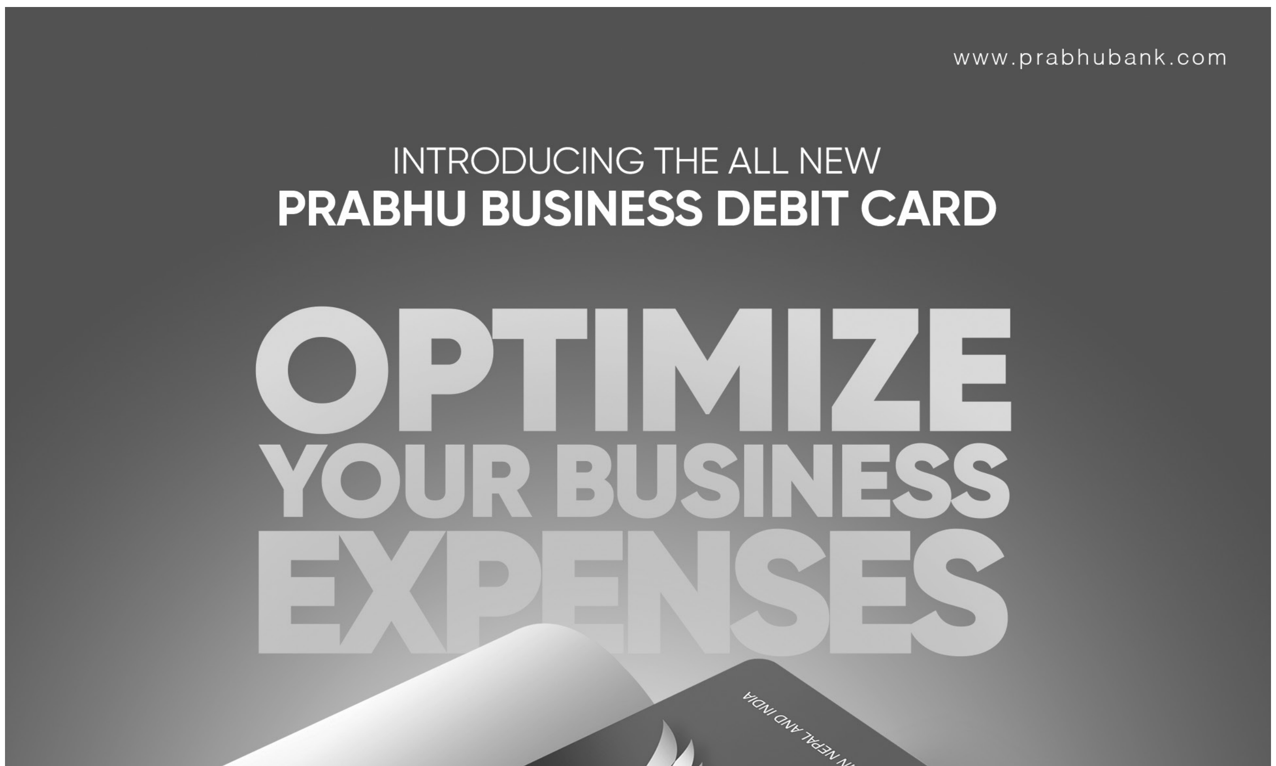

भैरहवामा अन्तर्राष्ट्रिय उडान फेरि ठप्प

रूपन्देही । भैरहवास्थित गौतम बुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल (जिबिआइए)मा फेरि अन्तर्राष्ट्रिय उडान ठप्प भएको छ । १ अप्रिलदेखि सुरू हुने समर सिजनमा कुनै पनि वायुसेवा कम्पनीले भैरहवा उडानको सेड्युल पेस नगरेपछि तत्काललाई अन्तर्राष्ट्रिय उडान ठप्प हुने भएको हो । भैरहवामा जजिरा एयरवेज, थाई एयर एसिया र फ्लाई दुबईले नियमित उडान गर्दै आइरहेका थिए । तर आइतबार (३० मार्च)देखि नै भैरहवामा तीनवटै वायुसेवाले आफ्नो उडान हटाएका हुन् । सम्बन्धित वायुसेवा कम्पनीका प्रतिनिधिसँग छलफल चलिरहेको र छिट्टै टुंगो लगाएर नियमित उडानको प्रयास भइरहेको गौतम बुद्ध विमानस्थलका महाप्रबन्धक प्रताप तिवारीले बताए । तत्काललाई भने नियमित अन्तर्राष्ट्रिय उडान रोकिएको उनको भनाइ छ ।

भैरहवामा अन्तर्राष्ट्रिय उडान गरिरहेका जजिरा एयरवेज र फ्लाई दुबईले शनिबार अन्तिम उडान गरेका थिए । थाई एयर एसियाले ११ चैतसम्म उडान गरेको थियो । नेपाल वायुसेवा निगम (नेवानि)ले काठमाडौं-भैरहवा-दुबई उडान गरे पनि भैरहवामा 'टच डाउन' मात्र गर्ने गरेको छ । निगमको जहाज भैरहवा अवतरण गरे पनि ढोका नै खोल्दिँदैन । कतार एयरवेजले केही समय उडान गरेर पुसमै सेवा बन्द गरिसकेको छ । सबै वायुसेवा भैरहवा उडानका लागि तयार नभएपछि गौतम बुद्ध विमानस्थलको अन्तर्राष्ट्रिय कक्ष फेरि सुनसान हुने भएको हो ।

शनिबार कुवेतबाट भैरहवा आएको (अन्तिम उडान) जजिरा एयरवेजले एक सय ५६ यात्रु ल्याएको थियो भने भैरहवाबाट एक सय ६६ यात्रु कुवेत प्रस्थान गरेका थिए । जजिराले अन्तिम उडान फुल अकुपेन्सीमा गरेको थियो । दुबई-भैरहवा-काठमाडौं उडान गर्दै आएको फ्लाइ दुबईले शनिबार ४२ यात्रु भैरहवा झारेको थियो भने ३७ यात्रु भैरहवाबाटै दुबईका लागि प्रस्थान गरेका थिए । जहाजमा कुवेतबाट कुल एक सय सात यात्रु आएका थिए, अरू यात्रु काठमाडौं ओर्लिएका थिए । वायुसेवा कम्पनीले यात्रु अभावकै कारण उडान रोक्नुपर्ने स्थिति नरहेको बताइन्छ ।

'भैरहवामा वायुयानले राम्रै यात्रुहरू पाइरहेका थिए, पर्यटनको सिजन पनि सुरु हुँदै छ, अहिले वायुसेवा कम्पनीले उडान रोक्नुपर्ने वेला थिएन,' विमानस्थलका महाप्रबन्धक तिवारीले भने, 'यात्रुलाई केही कठिनाइ छन्, त्यो पनि मिलाउन पहल गरिरहेका छौं, सबै कुराको सहजीकरण गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय उडानलाई नियमित गर्नतर्फ प्रयास गर्नुपर्छ ।'

तालुकदार संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण (क्यान) र सम्बन्धित वायुसेवा कम्पनीहरू बसेर छलफल गरी उपयुक्त कार्यनीति बनाई अगाडि बढ्नुपर्ने भैरहवाका व्यवसायीहरूको सुझाव छ ।

प्राधिकरणले २३ कात्तिकदेखि दैनिक १० घण्टा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल बन्द गरेर स्तरोन्नतिको काम सुरु गरेपछि उडान कटौती भएका थिए । त्यसपछि नेपाल वायुसेवा निगम, फ्लाई दुबई, कतार एयरवेजलगायतले भैरहवा उडान सुरु गरेका थिए । त्रिभुवन विमानस्थलको धावनमार्गबाट ७५ मिटरभित्र पर्ने जोखिमपूर्ण क्षेत्रको काम सम्पन्न गरेर १९ चैतदेखि विमानस्थल दैनिक १८ घण्टा सञ्चालनमा आउने भएपछि वायुसेवा कम्पनीले भैरहवा उडानका लागि चासो नराखेको बताइन्छ । भैरहवामा सीधा उडान गर्ने जजिरा (कुवेत-भैरहवा-कुवेत) र थाई एयर एसिया (बैंकक-भैरहवा-बैंकक)ले पनि उडान नियमित गर्न चासो देखाएका छैनन् ।

विन्टर सिजनमा थाई एयर एसियाले सातामा दुई, जजिराले सातामा तीन फ्लाई दुबईले दैनिक एउटा उडान गर्दै आएका थिए । तर, १ अप्रिलदेखि अक्टोबरसम्म कायम हुने समर सिजनको सेड्युलका लागि अनुमति नलिएको क्यानले जनाएको छ । भैरहवा उडान नियमित गर्नका लागि सरकारले पनि चासो नदेखाएको पर्यटन व्यवसायीहरूको गुनासो छ । अब फेरि उडान कहिले सुरु हुन्छ टुंगो छैन । विमानस्थलका महाप्रबन्धक तिवारीले वायुसेवा कम्पनी तयार भए चाँडै उडान सुरु गर्न सकिने बताए । त्यसका लागि पहलकदमी भइरहेको उनको भनाइ छ ।

सरकारले भैरहवा र पोखरामा अन्तर्राष्ट्रिय वायुेवा कम्पनीलाई आकर्षित गर्न ल्यान्डिङ, पार्किङ, नेभिगेसन शुल्कमा पूर्ण छुट दिएको छ । यस्तै, ग्राउन्ड ह्यान्डलिङ सेवामा ७४ प्रतिशत छुट दिइएको छ भने प्रतिकिलोलिटर हवाई इन्धनमा १०० अमेरिकी डलर सहुलियत उपलब्ध छ । अन्तर्राष्ट्रिय यात्रुको टिकटमै जोडेर उठाउँदै आएको प्रतियात्रु तीन हजार रुपैयाँ यात्रु सेवा शुल्क र प्रतियात्रु एक हजार रुपैयाँ पर्यटन शुल्क पनि भैरहवा र पोखराबाट यात्रा गर्ने यात्रुलाई पूर्ण रूपमा छुट दिइएको छ । तर, टिकटमा लगाउँदै आएको भ्याट छुट दिनका लागि भने अर्थ मन्त्रालयले अटेर गरेको छ ।

२ जेठ ०७९ मा गौतम बुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल उद्‌घाटन गरिएको थियो । उद्‌घाटनकै दिनदेखि भैरहवा उडान सुरु गरेको जजिरा एयरवेजले बिचमा उडान बन्द गरेको थियो । रूपन्देहीका उद्योगी-व्यवसायीले भैरहवामा अन्तर्राष्ट्रिय उडानको माग गर्दै सडक आन्दोलनदेखि काठमाडौंसम्म पुगेका थिए । सरकारले पनि विमानस्थल सञ्चालनका लागि विभिन्न सहुलियत घोषणा गर्दै आएको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय उडान अनिश्चित भएसँगै रूपन्देहीको पर्यटन क्षेत्रमा ठुलो धक्का लागेको होटेल व्यवसायी महासंघका उपमहासचिव राजेश मल्होत्राले बताए । उनले भने, 'भैरहवाको पर्यटन व्यवसायमा गरिएको अर्बौं लगानी संकटमा पर्ने देखिएको छ, सरकारले तत्काल सम्बोधन गर्न आवश्यक छ ।'

सरकारले तत्काल विमानस्थल नियमित सञ्चालनका विषयमा सम्बोधन नगरे चरणबद्ध आन्दोलनमा जाने सिद्धार्थ सज्जाल रूपन्देहीका अध्यक्ष अनिल ज्ञवालीले बताए । विमानस्थल सञ्चालनमा विभिन्न किसिमबाट अवरोध पुऱ्याउनमा कर्मचारी र काठमाडौंका पर्यटन व्यवसायीहरू लागेको उनको आरोप छ । केही व्यक्तिको व्यक्तिगत स्वार्थका कारण सरकार र व्यवसायीको अर्बौं लगानी डुब्ने अवस्था आएको उनको गुनासो छ ।

ज्योति विकास बैंकद्वारा सुदूरपश्चिम प्रदेशका **दुर्गम स्थानमा बेबी वार्मर** प्रदान

काठमाडौं । ज्योति विकास बैंकले देशका ग्रामीण क्षेत्रहरूमा जीवनरक्षक चिकित्सा उपकरणहरूको महत्त्वलाई ध्यानमा राखी सुदूरपश्चिम प्रदेशका विभिन्न जिल्लाका अस्पताल तथा बर्थिङ सेन्टरहरूमा नवजात शिशुको शारीरिक तापक्रमलाई उचित राख्न र हाइपोथर्मिया (अल्पताप)को जोखिमबाट जोगाउन आवश्यक बेबी वार्मर (न्यानो नानी) मेसिनहरू प्रदान गरेको छ । बैंकले सुदूरपश्चिम प्रदेशका पहाडी भेगका अति दुर्गम चार स्थानमा सो मेसिन जडान गरेको छ ।

दुर्गम क्षेत्रमा सुरक्षित प्रसूति सेवाको आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै बैंकले आफ्ना शाखा नभएका यी स्थानहरूमा पनि बेबी वार्मर प्रदान गरेको हो । ज्योति विकास बैंकको पहलमा बैतडी जिल्लाको दोगडाकेदार गाउँपालिकास्थित श्रीकोट हेल्थपोस्टमा बेबी वार्मर जडान गरिएको छ । साथै, दार्चुला जिल्लाको लेकम नगरपालिका-०२, शर्मोली अवस्थित शर्मोली हेल्थपोस्ट र अपि हिमाल गाउँपालिका- ५, सौगन्नामा अवस्थित सौगन्ना आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रमा पनि बेबी वार्मर जडान गरिएको छ । यसका अतिरिक्त, बैंकले बाजुरा जिल्लाको बुढीगंगा नगरपालिका- २, ब्रह्मटोल अवस्थित ब्रह्मटोल हेल्थपोस्टमा पनि बेबी वार्मर जडान गरेको छ । बुढीगंगा नगरपालिकाकै पहिलो बेबी वार्मरले उक्त क्षेत्रको प्रसूति सेवामा थप सहजता पुग्ने भएकाले सम्बन्धित निकायहरू पनि थप उत्साहित भएका छन् ।

विभिन्न कार्यक्रमहरूमार्फत बैंकका मार्केटिङ, ब्रान्डिङ तथा डिपोजिट सेल्स विभाग प्रमुख कुशलजंग अधिकारीद्वारा उक्त स्वास्थ्य चौकीहरूका पदाधिकारीलगायत सम्बन्धित क्षेत्रका विभिन्न पदाधिकारीहरूको उपस्थितिबिच सो बेबी वार्मर औपचारिक रूपमा हस्तान्तरण गरिएको हो । साथै, सोही अवसरमा अस्पतालका डाक्टर, नर्सलगायत सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई विज्ञमार्फत बेबी वार्मर सञ्चालनसम्बन्धी विशेष तालिम पनि प्रदान गरिएको थियो ।

बैंकले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व प्रयोजनार्थ स्थापना गरेको 'हाम्रो विकास प्रवर्द्धन कोष' मार्फत यी चारवटा अस्पताल तथा बर्थिङ सेन्टरसहित हालसम्म देशभर ५९ वटा बेबी वार्मर मेसिनहरू प्रदान गरिसकेको छ । यी उपकरणहरूमार्फत हरेक वर्ष करिब दुई हजार ६५ भन्दा बढी नेपाली शिशुलाई यो सुविधा उपलब्ध गराई अमूल्य जीवन रक्षा गर्न सफल भएको छ । विशेष गरी ग्रामीण क्षेत्रमा हाइपोथर्मियाको दर उच्च रहेको र यसका कारण नवजात शिशुहरूको जीवन जोखिममा पर्ने गरेको दृष्टान्तलाई हृदयंगम गर्दै बैंकले उक्त मेसिन प्रदान गर्दै आएको छ । साथै हालसम्मको योगदानले करिब १० हजार ३२५ भन्दा बढी शिशु प्रत्यक्ष रूपमा यस सेवाबाट लाभान्वित भएका छन् ।

आफ्नो खुद मुनाफाबाट नेपालमा हाल सञ्चालनमा रहेका अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत सामाजिक कार्यमा गर्ने योगदानभन्दा ५० प्रतिशत बढी रकम छुट्याई समाजप्रति उत्तरदायी बनेको यस विकास बैंकले नागरिकको सर्वोत्तम हित सदा उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ ।

खेलकुद

एनपिएलको अनियमितता बारे **१५ दिनभित्र प्रतिवेदन** बुझाउन निर्देशन

राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् (राखेप)ले नेपाल प्रिमियर लिग (एनपिएल)मा भएको अनियमितता छानबिन गर्न समिति गठन गरेको छ । राखेपका सदस्यसमेत रहेका अञ्जन धमलाको संयोजकत्वमा बुधबार तीन सदस्यीय समिति गठन गरिएको हो । सदस्यमा सारंगी निरौला र कमला दाहाल रहेका छन् । सदस्यसचिवस्तरीय निर्णयअनुसारै समितिलाई १५ दिनभित्र एनपिएलमा भएको अनियमितताबारे प्रतिवेदन बुझाउन निर्देशन दिइएको हो ।

'क्यानले एनपिएल आयोजनाका क्रममा राष्ट्रिय खेलकुद विकास ऐन तथा विज्ञापन नियमन ऐन र अन्य प्रचलित कानुन उल्लंघन गर्दै अनियमितता गरेको आरोपमा छानबिनका लागि कार्यदल गठन गरिएको छ,' राखेपको खेलकुद विभागका निमित्त विभागीय प्रमुख प्रभा कर्माचार्यले बुधबार जारी गरेको पत्रमा भनिएको छ ।

क्यानले एनपिएलमा अवैध रूपमा विदेशी कम्पनी ल्याउनेदेखि अपारदर्शी कारोबार गरेको भनी युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, राखेप तथा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा उजुरी परेको पत्रमा उल्लेख छ । उजुरीका आधारमा अख्तियारले सुरुमा खेलकुद मन्त्रालयलाई छानबिन गर्न निर्देशन दियो । त्यसपछि मन्त्रालयले राखेपलाई छानबिन गरी सत्यतथ्यको प्रतिवेदन बुझाउन निर्देशन दिएको हो । मन्त्रालयको निर्देशनअनुसार परिषद्ले सदस्यसचिव टंकलाल घिसिङस्तरीय निर्णयबाट १५ दिनभित्र छानबिन गरी प्रतिवेदन बुझाउने म्यान्डेटसहित गत १३ चैतमा तीन सदस्यीय कार्यदल गठन गरेको हो ।

पहिलो संस्करणको एनपिएल गत १५ मंसिरदेखि ६ पुससम्म भएको थियो । जसमा जनकपुर बोल्ट्सले धनगढीलाई हराउँदै उपाधि हात पारेको थियो । क्यानले ब्रोडकास्टिङ पार्टनरका रूपमा एनपिएलका सबै खेल स्टार स्पोर्ट्सलाई प्रत्यक्ष प्रसारण गर्न दिएको थियो । स्टार स्पोर्ट्स् भित्र्याउने क्रममा क्यानले नेपालका सञ्चारमाध्यमलाई प्रतिस्पर्धाको अवसरसमेत नदिएको भन्दै क्यान नेतृत्वको आलोचना भएको थियो ।

क्यानले स्टार स्पोर्ट्सलाई ब्रोडकास्टिङ पार्टनर बनाउनु सार्वजनिक ऐनविपरीत भएको राखेपले जनाएको छ । 'क्यानले सार्वजनिक खरिद ऐनविपरीत हुने गीर भ्रामक सूचना जारी गर्दै नेपाली मिडिया तथा विज्ञापन उद्योगको स्रोत र क्षमताको अवमूल्यन गरेको, प्रचलित अन्य कानुनहरूको अलावा विज्ञापन नियमन गर्ने ऐन, २०७६ को दफा ६ को उल्लंघन गरेको, नेपालमा विज्ञापन व्यवसाय गर्नका लागि विज्ञापन बोर्डमा दर्ता हुन विदेशी टेलिभिजन च्यानलको सदस्यता लिनुपर्ने बाध्यात्मक परिस्थिति सिर्जना गरेको, राष्ट्रिय खेलकुद विकास ऐन, २०७७ को दफा ४४ को उपदफा २ बमोजिम राष्ट्रिय खेल संघ वा प्रदेश र स्थानीयस्तरका खेलसम्बन्धी संस्था वा निकाय तथा संघले विदेशी सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा प्रतिष्ठा कमाएका अन्य अन्तर्राष्ट्रिय च्यानललाई मौका नदिई सार्वजनिक खरिद ऐनविपरीत विनाटेन्डर स्टार स्पोर्ट्सलाई दियो,' राखेपको पत्रमा भनिएको छ । समितिलाई प्रचलित कानुनका आधारमा सरोकारवाला सबै पक्षसँग छलफल तथा आवश्यक कागजात अध्ययन गरेर निर्धारित समयभित्र विवरण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने सीमा दिइएको छ ।

तेक्वान्दोमा नवौँ डान प्राप्त गर्ने तुलसी पहिलो नेपाली

नेपाली प्रशिक्षक तुलसी गुरुङले मंगलबार नवौँ डान प्राप्त गरेका छन् । नेपालको तेक्वान्दो इतिहासमा नवौँ डान परीक्षा उत्तीर्ण गर्ने गुरुङ पहिलो हुन् । तेक्वान्दो खेलमा सबैभन्दा माथिल्लो डान नै नवौँ मानिन्छ । गुरुङले गत डिसेम्बरमा विश्व तेक्वान्दो महासंघको केन्द्रीय कार्यालय दक्षिण कोरियाको सिउलमा प्रयोगात्मक र लिखित परीक्षा दिएका थिए । महासंघले नवौँ डानको नतिजा मंगलबार सार्वजनिक गरेको हो । यस नतिजासँगै गुरुङ नवौँ डान लिने पहिलो नेपाली बनेका हुन् । आगामी जुनमा दक्षिण कोरियामै उनलाई दीक्षित गरिने महासंघले जनाएको छ ।

गैरआवासीय नेपाली इन्द्र गुरुङ र दिवाकर महर्जनले आठौँ डान लिएका छन् । इन्द्रले हङकङ र दिवाकरले अमेरिकाको पासपोर्ट बोकेका छन् । नेपालीमध्ये कसैले पनि आठौँ डान लिएका छैनन् । नेपालमा सातौँ डान प्राप्त गर्नेमा ईश्वरमान बज्राचार्य, नवीनकुमार श्रेष्ठ, नोर्बु लामा, रवीन्द्र मल्ल, ध्रुवबहादुर गुरुङ, विकासप्रसाद लिम्बू र नन्दु राई हुन् ।

नवौँ डान प्राप्त गरेपछि गुरुङले निरन्तर मिहिनेतको फल भएको बताएका छन् । 'यो सबै तेक्वान्दो खेलप्रतिको लगावको प्रतिफल हो,' उनले सोसल मिडियामा भनेका छन्, '१७ वर्षको उमेरदेखि तेक्वान्दोमा निरन्तर सक्रियताको फल पनि हो ।' उनले नवौँ डानको परीक्षामा सफलता हात पार्न सोचेभन्दा कठिन भएको बताए । 'नवौँ डान परीक्षा पास गर्न निकै चुनौतीपूर्ण रह्यो,' गुरुङले भने । ६३ वर्षका गुरुङ अहिले हङकङमा बसोवास गर्छन् । उनी हङकङ तेक्वान्दोका प्रमुख प्रशिक्षकसमेत रहिसकेका छन् ।

ओलम्पियन दीपक विष्टले नेपालीले हालसम्म सात डानभन्दा माथि प्राप्त गर्न नसकेको बताए । उनका अनुसार सात डान प्राप्तपछि आठ डानका लागि सात वर्ष प्रतीक्षा गर्नुपर्छ । नौ डानको परीक्षा दिन कम्तीमा सक्रिय रूपमा आठ वर्ष तेक्वान्दोमै हुनुपर्ने विष्टले बताए । 'यो उपाधि प्राप्त गर्नु अत्यन्तै कठिन छ, उहाँ (गुरुङ)को सफलताले समग्रमा नेपाली तेक्वान्दोलाई नै गौरव बनाएको छ,' विष्टले भने, 'यो उपाधि प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई सम्मानजनक रूपमा ग्रान्डमास्टरका नामले सम्बोधन गरिन्छ ।'

यसैगरी, नेप्लिज तेक्वान्दो एकेडमीका अध्यक्ष अशोक खड्काले गुरुङबाहेक अन्य नेपालीले नौ डान प्राप्त नगरेको बताए । 'यो उपाधि प्राप्त गर्न ४०-४५ वर्ष निरन्तर तेक्वान्दोमै क्रियाशील रहेर शारीरिक रूपमा तन्दुरुस्त हुनैपर्छ' खड्काले भने, 'संसारमै यो उपाधि निकै दुर्लभ मानिन्छ, यो उपाधि प्राप्त गर्न निकै कठिन छ, यसका लागि समर्पण चाहिन्छ ।'

कर्पोरेट

● साल्ट ट्रेडिङको ५८औँ वार्षिक साधारणसभा

साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन लिमिटेडको ५८औँ वार्षिक साधारणसभा शुक्रबार सम्पन्न भएको छ । सञ्चालक समितिका अध्यक्ष प्रदीपलाल श्रेष्ठको सभापतित्वमा सम्पन्न साधारणसभाले आर्थिक वर्ष ०८०/८१ को वार्षिक प्रतिवेदन, वित्तीय अवस्थाको विवरण, नाफा नोक्सानीको विवरण, नगद प्रवाह विवरणका साथै लेखानीतिउपर छलफल गरी पारित गऱ्यो । कर्पोरेसनको कारोबारको विवरण प्रस्तुत गर्दै अध्यक्ष श्रेष्ठले ०८०/८१ को कारोबार समष्टिगतमा मूल्यांकन गरी व्यापारिक कारोबार सन्तोषजनक रहेको र वित्तीय क्षेत्रको लगानी पनि उपलब्धिमूलक रहेको अवगत गराउँदै, नुन, खाद्यवस्तु, रासायनिक मल तथा अन्य वस्तुको कारोबार गरिएको बताए ।

साल्टले सेयरधनीलाई दश प्रतिशतका दरले नगद लाभांश प्रदान गर्ने निर्णय गरेको छ । साथै, सुनकोशी नदीलगायतमा आएको भीषण बाढीले जनधनको व्यापक क्षति पुऱ्याएकोमा प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार राहत कोषमा कर्पोरेसन र कर्मचारीका तर्फबाट समेत ६० लाख रूपैयाँ उपलब्ध गराएको थियो ।

● नेपालको आफ्नै भुक्तानी प्रणाली 'नेपाल पे' सार्वजनिक

नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेड (एनसिएचएल)ले एनपिएस नेसनल कार्ड स्विच र डोमेस्टिक कार्ड स्किम (नेपाल पे कार्ड) औपचारिक रूपमा सार्वजनिक गरेको छ ।

सोमबार एक कार्यक्रममा नेपाल राष्ट्र बैंकका गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीले नेपाल पेबाट पिओएस र एटिमबाट कारोबार गरी एनपिएस प्रणालीको उद्घाटन गरे । योसँगै नेपालका बैंक तथा वित्तीय संस्था, भुक्तानी सेवाप्रदायकले डोमेस्टिक कार्ड स्किममा इस्युइङ र एक्वायरिङका साथै अन्य कार्ड स्किम कारोबारबिच अन्तरआबद्धता कायम गर्न सक्नेछ । यसअघि अन्तर्राष्ट्रिय पेमेन्ट गेटवेका विभिन्न कम्पनीका कार्ड प्रचलनमा थिए । यसअघि एनपिएसअन्तर्गत रिटेल पेमेन्ट स्विच र क्रस बोर्डर इन्टरफेस सञ्चालनमा आइसकेका छन् ।

पहिलो चरणमा नेपाल पे कार्ड जारी गर्न एनसिएचएलसँग सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल, गुडविल फाइनान्स, हिमालयन बैंक, माछापुच्छ्रे बैंक, मुक्तिनाथ विकास बैंक, एनएमबि बैंक, प्रभु बैंक, सांग्रिला विकास बैंक, सिद्धार्थ बैंकलगायतका बैंक-वित्तीय संस्थासँग सम्झौतासमेत भएको छ । नेपाल पेअन्तर्गत सदस्य बैंक तथा वित्तीय संस्था र पिएसपिह क्रमशः प्रिन्सिपल तथा एसोसिएट सदस्यका रूपमा आबद्ध हुन सक्नेछन् । उक्त प्रणालीको पूर्ण कार्यान्वयनपछि डोमेस्टिक कार्ड कारोबारको लागत घटाउने, डेटा लोकलाइजेस सुनिश्चित गर्ने र डिजिटल इकोसिस्टममा नवीनतम उपकरणको विकास तथा प्रवर्द्धन हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

● महालक्ष्मी विकास बैंकको भैरहवा शाखाबाट सुनकर्जा सेवाको शुभारम्भ

महालक्ष्मी विकास बैंकले भैरहवा शाखाबाट सुनकर्जा सेवाको शुभारम्भ गरेको छ । भैरहवा शाखामा आयोजित एक विशेष कार्यक्रमबिच बैंकका सञ्चालक राहुल अग्रवालको प्रमुख आतिथ्य र प्रदेश प्रमुख तथा शाखा प्रबन्धकको उपस्थितिमा उक्त सेवा शुभारम्भ गरिएको हो ।

बैंकले आफ्ना ग्राहकहरूलाई अझै सहज, छिटो छरितो र भरपर्दो सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सुनकर्जा सेवा प्रारम्भ गरेको छ । ग्राहकहरूले न्यूनतम ब्याजदर, छिटो प्रक्रिया तथा सहज सुविधाका साथ भैरहवा शाखाबाट सुनकर्जा प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

बैंकले सदैव ग्राहकहरूको आवश्यकताअनुरूप नवीनतम वित्तीय सेवाहरू उपलब्ध गराउने प्रतिबद्धता जनाएको छ । सुनकर्जा सेवाले ग्राहकहरूलाई आपतकालीन वित्तीय आवश्यकताहरू पूरा गर्न सहयोग गर्नेछ । कम ब्याजदर, छरितो प्रक्रिया तथा सुरक्षित वित्तीय व्यवस्थापनको प्रतिबद्धतासहित यो सेवा भैरहवा शाखाबाट सुरु गरिएको छ ।

बैंकको यस सेवाले ग्राहकहरूको वित्तीय व्यवस्थापनलाई थप सहज बनाउने विश्वास व्यक्त गर्दै बैंकले भविष्यमा समेत ग्राहकहितमा केन्द्रीत रही विभिन्न नवीनतम सेवाहरू उपलब्ध गराउने योजना रहेको छ ।

बैंकले हालै ग्राहकहरूलाई अत्याधुनिक, सुरक्षित तथा सहज डिजिटल बैंकिङ सुविधा उपलब्ध गराउने बैंकको नीतिबमोजिम मोबाइल एप्लिकेसनलाई परिष्कृत गर्दै 'महालक्ष्मी स्मार्ट साथी' सञ्चालनमा समेत ल्याएको छ ।

● एनएसएलको एक गोलबराबर एनसेलले २५ शैक्षिक सामग्री दिने

एनसेल नेपाल सुपर लिग (एनएसएल) सिजन ३ को अवसरमा एनसेल फाउन्डेसनले प्रत्येक एक गोलबराबर २५ शैक्षिक सामग्री वितरण गर्ने घोषणा गरेको छ । यो पहल विषेशगरी देशका दुर्गम क्षेत्रका विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको स्रोतको अभावलाई घटाउँदै, गुणस्तरीय शिक्षाका लागि योगदान पुऱ्याउने फाउन्डेसनको प्रतिबद्धतामा आधारित रहेको बताइएको छ । मंगलबारसम्म खेलिएका खेल र त्यसको नतिजाअनुसार फाउन्डेसनले ११ गोलबापत २७५ शैक्षिक सामग्री वितरण गर्ने सुनिश्चित भइसकेको छ । यसरी वितरण हुने सामग्रीहरूमा झोला, कापी, सिसाकलम, सार्पनर, इरेजरजस्ता आवश्यक शैक्षिक सामग्री रहनेछन् । यसले स्रोतसाधन अभाव भएका समुदायका विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको सिकाइ अनुभव सुधार गर्न योगदान पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ ।

एनसेल फाउन्डेसनले खेललाई शैक्षिक सहयोगसँग जोड्दै आइरहेको छ । यसअघि नेपाल प्रिमियर लिग (एनपिएल)मा फाउन्डेसनले प्रत्येक एक चौकाबराबर चारवटा शैक्षिक सामग्री वितरण गर्ने सुनिश्चत गरेको थियो । त्यसअनुसार, एनपिएलका ६५३ चौकाबापत फाउन्डेसनले कुल दुई हजार ६ सय १२ शैक्षिक सामग्री वितरण गर्दै छ । हालसम्म, फाउन्डेसनले नेपालभरिका ४२ सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीलाई पाँच हजारभन्दा बढी शैक्षिक सामग्री वितरण गरिसकेको जनाएको छ ।

● एभरेष्ट बैंकको क्यालेन्डर सार्वजनिक

एभरेष्ट बैंकले नयाँ वर्ष ०८२ को कर्पोरेट क्यालेन्डर सार्वजनिक गरेको छ । बैंकले बिहीबार एक कार्यक्रम गरी कर्पोरेट क्यालेन्डर अनावरण गरेको हो । नेपालमा मनोरञ्जन र प्रतिस्पर्धाका रूपमा धेरै पहिलेदेखि खेलिने 'परम्परागत खेलकुद' विषयवस्तु राखेर तयार पारिएको २०८२ सालको क्यालेन्डर बैंकका सञ्चालक समितिका अध्यक्ष डा. बालगोपाल वैद्यले अनावरण गरेका हुन् ।

सो कार्यक्रममा बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सुदेश खालिङलगायत उच्चपदस्थ अधिकारीहरूको पनि सहभागिता थियो । बैंकले लामो समयदेखि नै नेपालको धर्म, संस्कृति, पर्यटनलगायत अन्य पुरातात्विक महत्वका विषयवस्तुलाई समेट्दै आफ्नो कर्पोरेट क्यालेन्डर बनाउँदै आएको छ ।

● सिद्धार्थ बैंकका ग्राहकलाई क्यापिटल हस्पिटलमा २० प्रतिशतसम्म छुट

सिद्धार्थ बैंक र क्यापिटल हस्पिटल प्रालिबिच बैंकका ग्राहकलाई विभिन्न सेवामा छुट प्रदान गर्नेसम्बन्धी सम्झौता भएको छ । सम्झौताअनुसार सिद्धार्थ बैंकका ग्राहकले पुतलीसडकस्थित क्यापिटल हस्पिटलमा बैंकको कार्ड तथा मोबाइल बैंकिङ सेवाबाट भुक्तानी गर्दा २० प्रतिशतसम्म छुट प्राप्त गर्न सक्नेछन् । यस सम्झौताले ग्राहकहरूलाई छुटको सुविधा उपलब्ध गराउनुका साथै नगद कारोबारबाट डिजिटल कारोबारमा जान पनि उत्प्रेरित गर्ने विश्वास लिएको बैंकले जनाएको छ । बैंकले डिजिटल भुक्तानीको प्रयोगलाई बढाउन र ग्राहकहरूलाई डिजिटल माध्यमबाट भुक्तानी गर्न प्रोत्साहन गर्ने क्रममा केही समयअघि मात्रै 'सिद्धार्थ रिवार्ड्स्' नामक लोयल्टी सेवा पनि सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

● माछापुच्छ्रे बैंकमा 'गेटपे' सेवा सुरु, व्यापारिक भुक्तानी छिटो र सजिलो हुने

सिटी टेकको एकीकृत भुक्तानी संयोजन प्रणाली तथा व्यवसायी व्यवस्थापन सफ्टवेयर 'गेटपे'लाई नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेड (एनसिएचएल)सँगको सहकार्यमा माछापुच्छ्रे बैंकमार्फत प्रयोगमा ल्याएको छ । यो सेवाले व्यापारिक भुक्तानीलाई छिटो र सजिलो बनाउने दाबी गरिएको छ । बैंक र वित्तीय संस्थाहरूलाई भुक्तानी व्यवस्थापन गर्न सजिलो बनाउने गरी सिटी टेकले यो प्लाटफर्म विकास गरेको हो । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एकै स्थानमा सबै भुक्तानी व्यवस्थापन गर्न मद्दत गर्ने गरी माछापुच्छ्रे बैंकमा गेटपे कार्यान्वयनमा ल्याइएको सिटीटेकले जनाएको छ ।

यो सेवा प्रयोग गर्दा व्यापारिक संस्थाहरूले आफ्ना सबै कारोबारहरू एकै ठाउँमा प्राप्त गर्न सक्ने बताइएको छ । सिटी टेकका अनुसार गेटपे सेवाले भुक्तानी, हिसाब र व्यापारीहरूको गतिविधि एकै ठाउँबाट हेर्न सजिलो बनाउनेछ । गेटपे प्रयोगमा ल्याएपछि व्यापारीहरूले सबै भुक्तानी एकै ठाउँबाट हेर्न र व्यवस्थापन गर्न सक्नेछन् । यसले काम छिटो र सजिलो बनाई खर्च घटाउने र सबैलाई डिजिटल भुक्तानीको अनुभव राम्रो बनाउने बताइएको छ ।

यस सेवाले नेपालको डिजिटल भुक्तानी प्रणालीलाई थप बलियो बनाउने सिटी टेकको अपेक्षा छ । कम्पनीका अनुसार गेटपेले काम सजिलो बनाउनुका साथै भुक्तानीको जानकारी पनि दिन्छ भने सही निर्णय लिन मद्दत गर्नेछ ।

● नागरिक लगानी कोष र सभापोखरी हाइड्रोबिच सेयर प्रत्याभूति सम्झौता

नागरिक लगानी कोष र सभापोखरी हाइड्रोपावर लिमिटेडबिच सेयर प्रत्याभूति गर्ने सम्झौता भएको छ । बुधबार भएको सम्झौतामा कोषका निमित्त कार्यकारी निर्देशक शोभा श्रेष्ठ सुवेदी र सभापोखरी हाइड्रोका प्रबन्ध-निर्देशक श्रीराम देवकोटाले हस्ताक्षर गरेका छन् । सम्झौतापश्चात् सभापोखरी हाइड्रोले प्रतिसेयर एक सय रुपैयाँका दरले १० लाख ७५ हजार कित्ताबापतको १० करोड ७५ लाख रुपैयाँबराबरको सेयर निष्कासन गर्ने सम्बन्धमा कोषले उक्त सेयरको प्रत्याभूति गर्नेछ ।

● द हिमालयन रिजर्भले पायो 'मोन्ड सेलेक्सन गोल्ड अवार्ड'

द हिमालयन रिजर्भ ह्विस्की ब्रसेल्सको प्रतिष्ठित 'मोन्ड सेलेक्सन गोल्ड अवार्ड २०२५' बाट सम्मानित भएको छ । यो उपलब्धिले हिमालयन रिजर्भलाई विश्वकै उत्कृष्ट गुणस्तरको ह्विस्कीको श्रेणीमाफ परिचित गराएको बताइएको छ । साथै, नेपाली ब्रान्डले पनि विश्वस्तरको प्रिमियम मदिरा उत्पादन गर्न सक्छ र अन्तर्राष्ट्रिय ब्रान्डसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्छ भन्ने कुरा थप प्रमाणित गरेको कम्पनीको भनाइ छ । सन् १९६१ मा स्थापित मोन्ड सेलेक्सन अन्तर्राष्ट्रिय गुणस्तर संस्थान हो । यसले स्वाद, सामग्री, उत्पादनकला र समग्र उत्कृष्टताका आधारमा पेय पदार्थ तथा मदिराको मूल्यांकन गर्ने गर्छ । 'अनुभवी सोमेलियर (मदिरा विशेषज्ञ) र मास्टर ब्लेन्डरको निर्णायक समूहद्वारा गरिएको मूल्यांकनपछि प्राप्त भएको यो गोल्ड अवार्डले हिमालयन रिजर्भको अन्तर्राष्ट्रिय गुणस्तरलाई प्रमाणित गर्छ,' कम्पनीले भनेको छ ।

● कामु सिइओ ज्ञवालीलाई नेपाल-इटाली वाणिज्य संघको बधाई

नेपाल-इटाली वाणिज्य तथा उद्योग संघले संस्थाकै उपाध्यक्ष मनोजकुमार ज्ञवालीलाई नबिल बैंकको कायममुकायम प्रमुख कार्यकारी अधिकृतमा पदोन्नति भएकामा बधाई दिएको छ ।

संघका अध्यक्ष सञ्जय अग्रवाल तथा बोर्ड सदस्यले ज्ञवालीको यो उपलब्धि महत्वपूर्ण रहेको बताउँदै बधाई दिएको हो । 'बैंकिङ क्षेत्रमा उहाँको समर्पण, नेतृत्व क्षमता र अपार अनुभव प्रशंसनीय छ । उहाँको पदोन्नति उत्कृष्ट योगदानको प्रतिबिम्ब हो । उहाँको नेतृत्वमा नबिल बैंक अझ उचाइमा पुग्नेछ,' संघले भनेको छ ।

● महिला सशक्तीकरणका लागि नबिलको देशव्यापी कार्यक्रम

नबिल बैंकले सोमबार काठमाडौंमा 'वुमन इन मोसन-एक्सिलेरेट एक्सन' कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । महिला सशक्तीकरण, क्षमता अभिवृद्धि, समावेशिता, लैंगिक समानता तथा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ बैंकले उक्त कार्यक्रमको आयोजना गरेको हो ।

कार्यक्रमको उद्घाटन बैंककी स्वतन्त्र निर्देशक सरिता भट्ट अधिकारीले गरेकी थिइन् । नबिल बैंकका अध्यक्ष उपेन्द्रप्रसाद पौडेलले महिलाको सशक्तीकरण, क्षमता अभिवृद्धि र अवसर प्रदानका लागि बैंक प्रतिबद्ध रहेको बताए ।

उनले बैंकिङ क्षेत्रमा महिलाका लागि केही अप्ठ्यारा भए पनि त्यसलाई समाधान गर्दै अघि बढ्नुको विकल्प नरहेको बताए । सो अवसरमा बैंकका कायममुकायम प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मनोज ज्ञवालीले बैंकिङ क्षेत्रमा महिलाको नेतृत्व बढाउन जरूरी रहेको बताए । उनले बैंकिङ क्षेत्रको नेतृत्वमा अझै पनि महिलाको प्रतिनिधित्व कम भएको उल्लेख गर्दै यस प्रकारका कार्यक्रमले महिला सहभागिता बढाउन र उत्प्रेरणाका लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेमा विश्वास व्यक्त गरे ।

बैंकले लैंगिक समानता प्रवर्द्धन, महिला सशक्तीकरण, जनचेतना अभिवृद्धि, व्यक्तिगत क्षमता अभिवृद्धि र सहयोगी समुदाय निर्माणको उद्देश्यले विभिन्न कार्यक्रम आयोजना गरेको जनाएको छ । बैंकले आयोजना गरेको मार्च इन टु वेलनेस कार्यक्रमबाट काठमाडौं उपत्यका र बाहिरका गरी ३५ महिला कर्मचारी लाभान्वित भएका थिए भने वेलविइङ अफ वुमन सेसनमार्फत उपत्यकामा कार्यरत सयजना महिला कर्मचारीले लाभ लिएका थिए । बैंकले अन्तर्राष्ट्रिय नारी दिवसका अवसरमा देशव्यापी बृहत् र्‍याली आयोजना गरेको थियो । जसमा नबिल बैंकका मुलुकभर रहेका विभिन्न शाखामा कार्यरत एक हजार दुई सयभन्दा बढी कर्मचारीको सहभागिता थियो ।

बैंकले कार्यस्थलमा हुने हिंसाजन्य गतिविधि र रोकथामका उपायका सम्बन्धमा कोशी प्रदेशमा ६८ जना महिला कर्मचारी सम्मिलित कार्यक्रम आयोजना गरेको थियो । साथै, मधेश प्रदेशमा सुरक्षित र मर्यादित कार्यस्थल शीर्षकको कार्यक्रम आयोजना गरी ५० जना कर्मचारीलाई अभिवृद्धि गरेको थियो ।

● सिद्धार्थ बैंकले विद्यार्थीलाई दियो वित्तीय शिक्षा

सिद्धार्थ बैंक लिमिटेडले विद्यार्थीलाई वित्तीय शिक्षा प्रदान गरेको छ । बैंकले ग्लोबल मनी विक २०२५ को अवसर पारेर वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरेको हो । विद्यार्थीलाई वित्तीय शिक्षा प्रदान गरी आर्थिक रूपमा सचेत र सशक्त बनाउने उद्देश्यले २०२५ मार्च १७ देखि २३ गतेसम्म सप्ताहव्यापी रूपमा मनाइएको 'ग्लोबल मनी विक २०२५'को अवसर पारेर साक्षरताका विभिन्न कार्यक्रम गरिएको बैंकले जनाएको छ । बैंकले कुल ३८ कार्यक्रममार्फत एक हजार ६ सय ६० विद्यार्थीलाई वित्तीय शिक्षा प्रदान गरेको थियो ।

बैंकले देशका सातै प्रदेशमा विद्यालय एवं क्याम्पस गरी २४ स्थानमा वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरेको हो । उक्त अवसरमा बैंकले प्रदान गर्ने सेवा, डिजिटल कारोबार र यसमा अपनाउनुपर्ने सावधानीका विषयमा सचेत गराइएको थियो । सो कार्यक्रममा एक हजार दुई सय १२ जना विद्यार्थीको सहभागिता रहेको थियो ।

● नेपाल लाइफले सगरमाथामा फोहोर संकलन गर्ने

नेपाल लाइफ इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडले सगरमाथामा थुप्रिएका फोहोर संकलन गर्ने भएको छ । यसका लागि कम्पनीले राउन्ड टेबुल नेपालसँग सहकार्य गर्ने भएको हो । नेपाल लाइफले प्रोजेक्ट केयर अभियानअन्तर्गत राउन्ड टेबुल नेपालसँग सहकार्य गर्ने समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेको हो । काठमाडौंको ग्लोबल कलेजमा आयोजित कार्यक्रममा नेपाल लाइफका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत प्रवीणरमण पराजुली र राउन्ड टेबुल नेपालका अध्यक्ष प्रवेश अग्रवालले सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरेका हुन् । उक्त अवसरमा योजनाको प्राविधिक साझेदारका रूपमा रहेको सगरमाथा प्रदूषण नियन्त्रण समितिका प्रतिनिधि छिरिङ शेर्पासमेत सहभागी थिए ।

नेपाल लाइफले आफ्नो संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत सगरमाथा सफाइ अभियान सञ्चालन गर्न राउन्ड टेबुल नेपाल तथा प्राविधिक पार्टनर सगरमाथा प्रदूषण नियन्त्रण समिति (एसपिसिसी)सँग सहकार्य गरेको पराजुलीले बताए । सगरमाथा नेपाल मात्र नभई विश्वकै गहना भएकाले यसको संरक्षण गर्न आवश्यक रहेको उनको भनाइ छ ।

राउन्ड टेबुल नेपालका अध्यक्ष अग्रवालले सगरमाथा क्षेत्रमा यसपटक पाँच हजार किलो फोहोर संकलन गर्ने लक्ष्य रहेको बताए । उनले आगामी दिनमा २५ हजार किलो फोहोर व्यवस्थापन गर्ने योजना बनाइएको सुनाए । समितिका प्रतिनिधि छिरिङ शेर्पाले यो अभियान ढिलो भए पनि सुरू हुनु सकारात्मक रहेको बताए ।

ब्रह्मा...

सरकारले आजसम्म नत त्यस विषयमा छानविन गर्न आयोग गनै गठन गरेको छ नत त्यसरी अश्रृग्यास र गोली प्रहार गर्ने व्यक्तिहरूलाई नियन्त्रणमा लिएर कानुनी कारबाहीको प्रक्रिया नै अघि बढाएको छ ।

सो घटनामा करिब ४७० वटा भन्दा बढी अश्रुग्यास प्रहार भएको सरकारी पक्षले नै स्वीकार गरिसकेको छ । उक्त घटनामा एक पत्रकार सहित एक सर्वसाधारण व्यक्तिको निधन भएको छ । फोटो पत्रकार सुरेश रजकलाई कोठाभित्र थुनेर आगो लगाइएको जस्तो भिडियो दृष्य सार्वजनिक भएकाले त्यसको छानविन गरी अपराधमा संलग्न रहेका चाहे राजावादी हुन् चाहे सकरारी पक्षका व्यक्तिहरू हुन् उनीहरू जोसुकै भएपनि कानुनी दायरामा ल्याउने दायित्व सरकारकै हो । निहत्था जनतालाई अश्रुग्यास प्रहार गर्ने र बाटैमा हिडिरहेका व्यक्तिलाई गोली प्रहार गरी हत्या गर्ने जोसुकै भएपनि त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी सत्यतथ्य जनतासामू ल्याउन उच्चस्तरीय छानविन आयोग गठन गर्न सरकारलाई केले रोक्यो ? विरोधसभा गर्न अनुमति दिने सरकार र अनुमति माग्ने संघ संस्था र व्यक्तिलाई नै काठमाडौ महानगरपालिकाले स्थानीय ऐन अनुसार फोहोरमैला गरे वा भएका संरचनाहरू भत्काएको खण्डमा अनुमति लिनेहरूलाई कारबाही वा जरिवाना गर्नुपर्नेमा विरोधसभामा उपस्थित नै नभएका पूर्वराजालाई जरिवाना गर्ने काठमाडौ महानगरका मेयर वालेन साहको निर्णय खेदजनक रहेको छ ।

सरकारले समेत पूर्वराजालाई नै दोषी ठहर गर्न पूर्वराजामाथि प्रतिशोध साँध्नु बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन । सभा आयोजना गर्ने व्यक्तिहरूलाई र संघ संस्थालाई उन्मुक्ति दिएर पूर्वराजालाई नै दोषी देख्नु ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर रहेका प्रधानमन्त्री केपी ओली, शेरबहादुर देउवा र पुष्पकमल दाहालको बक्रदृष्टि बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन । २०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तन पछि नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र माओवादी केन्द्रले नै राज्यसत्ता सञ्चालन गरिरहेका भएपनि उनीहरूले जनताको पक्षमा भन्दा पार्टीगत स्वार्थ र व्यक्तिगत स्वार्थलाई ध्यानमा राखेर राज्यसत्ता सञ्चालन गरेका हुनाले नै जनतामा आक्रोश र निराशा बढ्दै गएकाले जनता सडकमा उत्रिन बाध्य भएका हुन् ।

माओवादीका अध्यक्ष एंव तीन तीन पटक प्रधानमन्त्री रहिसकेका पुष्पकमल दाहालले विभिन्न समयमा दिने अभिव्यक्तिले गर्दा जनता आक्रोशित हुँदै गएका छन् । पूर्वराजालाई विभिन्न प्रकारका तथ्यहिन आरोप लगाउँदै जनतालाई भड्काउँदै आएका हुनाले जनतामा उनीप्रति वितृष्णा बढ्दै गएको छ । पूर्वराजाले फागुन ७ गते दिएको सन्देशमा आफूलाई सहयोग गर्न आग्रह गरेपछि जनता स्वस्फूर्त रूपमा सडकमा आएका हुन् ।

राप्रपाले पहिलेदेखि नै राजसंस्थाको माग गरिरहेको छ भने उसले संसदमै त्यो आवाज उठाइरहेकाले दलहरू सच्चिनुका बदला विरोधसभा गर्दा कार्यक्रम नै सुरू नभएको अवस्थामा राष्ट्रिय गान बज्दाबज्दै अश्रुग्यास प्रहार गरेर जनताको हत्या हुनु भनेको राज्यसत्ता र दलहरू असफलताको मागतर्फ उन्मुख हुनु नै हो । त्यही कारणले गर्दा यस विषयमा उच्चस्तरीय आयोग गठन गरेर सत्यतथ्य बाहिर ल्याऔं ।

शुक्रबारको...

उच्चस्तरीय निष्षक्ष छानविन समिति गठन गरेर सरकारले सत्यतथ्य बहिर ल्याउनुपर्दछ ।

शुक्रबारको घटनामा त्रिपक्षीय कमजोरी देखिएको छ । दुर्गा प्रसाईले आफूँले गाडी चलाएर निषधाज्ञा तोड्नु, प्रहरीहरू निजी निवासको घरको छतमा बस्नु, आन्दोलन रोक्ने नाममा प्रहरीहरू निजी घरको छतमा बन्दुक देखाएर बस्नु, त्यही घरबाट अश्रुग्यास प्रयोग गर्नु, सभा सुरू नै नभएको अवस्थामा स्टेजमा अश्रुग्यास प्रहार गर्नुले पनि प्रष्ट हुन्छ, सरकारबाटै कमजोरी रहेको छ भनेर । शिर्ष नेताहरूले पनि जथाभावी बोल्दा प्रदर्शनकारीहरू उत्तेजित भएको जस्तो देखिएको थियो ।

पछिल्लो समयमा जनतामा एक प्रकारको निराशा छाएको छ । राजनीतिक दलहरू र तिनका नेताहरू खास गरेर माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले पूर्वराजामाथि लगाएका आरोपहरूका बारेमा जनता रूष्ट रहेका छन् । मुलुकको तीन तीन पटक प्रधानमन्त्री भैसकेका व्यक्तिले पूर्वराजालाई प्रमाणविनाका आरोपहरू लगाउनुले पनि तिनकुनेमा घटना घटाउन बल पुगको जस्तो देखिन्छ । पुष्पकमल दाहाल लामो समय देखि सरकारको विरोधमा रहेका र आफ्नो नेतृत्वको सरकार गुमाउनु परेको पिडाले गर्दा उनी जसरी भएपनि केपी ओली नेतृत्वको सरकार विरूद्ध जनता जागुन् भनिरहेका छन् । त्यसको परिणाम हो तीनकुने घटना ।

ट्रम्पले...

सुनको भाउले कीर्तिमानी उचाइमा पुगेको छ ।

अमेरिकी राष्ट्रपति ट्रम्पले करवृद्धिको घोषणा गरेपछि धेरै देशका नेताहरूले प्रतिक्रिया दिएका छन् । स्वीडेनका प्रधानमन्त्री उल्फ क्रिस्टर्सनले भने, 'हामी बढ्दो व्यापारमा बाधा पुऱ्याउन चाहँदैनौं । हामी व्यापार युद्ध चाहँदैनौं । हामी अमेरिकासँग व्यापार र सहयोगको बाटोमा फर्कन चाहन्छौं, ताकि दुवै देशका जनताले राम्रो जीवन बिताउन सकून् ।'

दक्षिण कोरियाका कार्यवाहक राष्ट्रपति हान दुक सुले विश्वव्यापी व्यापार युद्धको वास्तविकतालाई स्वीकार गर्दै यस व्यापार संकटसँग जुध्न सरकारले आफ्नो सबै क्षमता प्रयोग गर्नपर्ने बताए । कोलम्बियाका विदेश मन्त्री लौरा साराबियाले देशका उद्योग र निर्यातकर्तालाई जोगाउन यसतर्फ हेरिरहेको बताए ।

ब्राजिल सरकारले अमेरिकाले लगाएको करको बारेमा एक विज्ञप्ति जारी गरेको छ। विज्ञप्तिमा उसले वैध राष्ट्रिय हितको रक्षा गर्न विश्व व्यापार संगठनको सहारासहित द्विपक्षीय व्यापारमा पारस्परिकता सुनिश्चित गर्न सबै सम्भावित कदमहरूको मूल्याङ्कन गरिरहेको जनाएको छ । अमेरिकाले दक्षिण कोरियामा २५ प्रतिशत र कोलम्बिया र ब्राजिलमा १० प्रतिशत कर लगाएको छ । अष्ट्रेलियाका प्रधानमन्त्री एन्थोनी अल्बानीजले भन्सार शुल्कहरू 'अप्रत्याशित नभएको' तर ती 'पूर्ण रूपमा अनुचित' भएको बताएका छन् ।

आयोग बनाए...

ल्याइदिने डर ।

आयोग बनाएको खण्डमा राज्यबाट पनि कमी कमजोरी भएको रहेछ भने त्यसको यथार्थ चित्रण बाहिर आउने डर गृह प्रशासनालाई रहेको छ । गृह प्रशासनले सो दिन तिनकुनेमा करिब ४ हजार मानिसको उपस्थिति रहेको बताउँदै आएको छ । विरोध प्रदर्शनमा भाग लिन आएका मानिसहरूलाई किन जडीबुटी र कोटेश्वरमै रोकियो । स्थानीय प्रशासनले नै तिनकुनेमा विरोध प्रदर्शन गर्न अनुमति दिएको हुनाले विरोध सभामा भाग लिन आएका मानिसलाई विच बाटोमै रोकेर प्रहरीले नै मानिसलाई उत्तेजित बनाएको थियो ।

कार्यक्रम नै सुरू नभएको अवस्थामा त्यहाँ बनाइको स्टेजमा किन अश्रुग्यास प्रहार गरियो ? त्यही अश्रुग्यास प्रहारपछि प्रदर्शनकारीहरू उत्तेजित भएर आक्रोशित भएका थिए । बीच सडकमै एक व्यक्तिलाई गोली प्रहार भएर किर्तिपुरका सवित महर्जनको निधन भएको भनिएपनि आजसम्म प्रहरी प्रशासनले अधिकारिक पुष्टि गरेको छैन । गोली प्रहार गरिएको भिडियो आएपछि घटनाको न्यायिक छानविनको माग अझै सशक्त बन्ने निश्चित जस्तै रहेको छ ।

सो घटनाका विभिन्न भिडियोहरू हेर्दा सुरक्षाकर्मीले जहाँ एक्सन लिनुपर्ने हो त्यहाँ नलिएको र जहाँ एक्सन लिन नपर्ने हो त्यहाँ एक्सन लिएको जस्तो देखिएको छ । कीर्तिपुरका सविन महर्जन सडकमा हिडिरहेका बेला गोली लागेको जस्तो देखिन्छ । यसको छानविन भए यथार्थ कुरा बाहिर आउन सक्ने र पत्रकार सुरेश रजकको निधन कसरी र कस्का कारणले भयो भन्ने सत्य तथ्य समेत बाहिर ल्याउनका लागि उच्चस्तरीय छानविन आयोग तत्काल बनाउनुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । राजनीतिक दलहरू र सरकारले पूर्वराजालाई दोष लगाएर मात्र उम्किन सक्ने अवस्था नभएकाले तत्काल छानविन आयोग बनाइयोस् ।

स्टेजमा...

बनाएको सभास्थलको स्टेजमा अश्रुरग्यास प्रहार गर्नु सभा विथोल्ने नियत नै थियो भनेर किन नभन्ने ? स्टेजमा आयोजक संयोजक समेत केही व्यक्तिहरू रहेको भिडियो नै सार्वजनिक भएको छ त्यही कारणले गर्दा त्यहाँ घुसपैठ भएको र जसरी भएपनि विरोधसभालाई असफल बनाउने प्रयास गरिएको जस्तो देखिएकोले पहिला त्यसको छानविन गरी सत्य तथ्य बाहिर ल्याउनु आवश्यक छ ।

प्रदर्शनकारीहरूलाई घरघरबाट अश्रुग्यास र ढुँगा समेत प्रहार गरिँदै गरिएको भिडियोहरू समेत सार्वजनिक भएका छन् । त्यसरी अश्रुग्यास र ढुँगा प्रहार गर्ने व्यक्तिहरूको पहिचान गरी उनीहरूमाथि आवश्यक कानुनी कारबाही गरिनु आवश्यक छ ।

सायद स्टेजमा अश्रुयास प्रहार नगरिएको भए २ जनाले अनाहकमा ज्यान गुमाउनुपर्ने थिएन होला । अनि निकै ठुलो क्षति समेत व्यहोर्नु पर्ने थिएन होला ? त्यही कारणले गर्दा अब निष्पक्ष छानविन आयोग गठन गरेर स्टेजमा अश्रुग्याँस प्रहार गर्ने को हुन् र किन प्रहार गरे भनेर पहिला त्यसको निर्णय हुनुपर्दछ । सभा सुरू नै नभएको अवस्थामा स्टेजमा अश्रुग्यास प्रहार गर्नुको उदेश्य नै सभालाई विथोल्ने प्रमुख उदेश्य देखिन्छ । सभा विथोलिएपछि सभामा उपस्थित भएका व्यक्तिहरू आक्रोशित भएर ढुँगामुढाको सहारा लिएको हुन सक्छ । जे होस् नहुनुपर्ने घटना भयो त्यसको निष्पक्ष रूपमा छानविन गरि दोषीमाथि कारबाही हुनुपर्दछ ।

ऊर्जा क्षेत्रमा रसियाली लगानी भित्र्याउन ऊर्जामन्त्री खड्काको आग्रह

काठमाडौं । नेपालको प्रसारणलाइन, ऊर्जा भण्डारण, स्मार्ट ग्रिड, हरित ऊर्जालगायतका क्षेत्रमा रसियाली लगानी भित्र्याउने वातावरण मिलाउन ऊर्जामन्त्री दीपक खड्काले नेपालका लागि रसियाका राजदूत एलेक्सी नोभिकलाई आग्रह गरेका छन् । बुधबार ऊर्जामन्त्री खड्काले रसियाले नेपालको जनशक्ति विकासमा पुऱ्याएको योगदान र सहयोगप्रति धन्यवाद दिँदै यस्तो आग्रह गरेका हुन् ।

मन्त्री खड्काले विगतमा पनौती जलविद्युत् आयोजना शोभियत सरकारको वित्तीय सहायतामा निर्माण भएको स्मरण गरे । उनले नेपालले सन् २०३५ सम्म २८ हजार ५०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको जनाउँदै उक्त लक्ष्यलाई पूरा गर्न रसियाली सरकारको साथ र सहयोग आवश्यक भएको बताए । भेटमा नेपालका लागि रसियाली राजदूत एलेक्सीले नेपालको ऊर्जा र जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्न रसियनहरू इच्छुक रहेको बताए । राजदूत एलेक्सीले रसियामा आगामी जुन महिनामा हुने सेन्ट पिटर्सवर्ग इन्टरनेसनल इकोनोमी फोरम, मे महिनामा हुने नेभेस्की इन्टरनेसनल इकोलोजीकल कंग्रेस र अक्टोबर महिनामा हुने रसियन इनर्जी विकमा भाग लिन मन्त्री खड्कालाई आमन्त्रण गरे ।

ग्रिड कम्पनीको सिइओमा श्रेष्ठ

काठमाडौं । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको अनबन्डलिङ नीतिअन्तर्गत गठन गरिएको राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लिमिटेडको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ)मा इन्जिनियर सागर श्रेष्ठ नियुक्त भएका छन् । खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनोट भएका श्रेष्ठलाई कम्पनीको सञ्चालक समितिले सोमबारको बैठकबाट चार वर्षका लागि नियुक्त गर्ने निर्णय गरेको हो । श्रेष्ठले भारतको आइआइटी रूडकी विश्वविद्यालयबाट स्नातकोत्तर गरेका छन् । हाल ग्रिड कम्पनीसँग करिब एक सय १० अर्ब रूपैयाँबराबरको ११ वटा परियोजनाको पोर्टफोलियो छ ।

आयोग...

हजार मानिसको उपस्थिति रहेको बताएको छ । ठुलो मात्रामा प्रहरीहरूको उपस्थिति रहेकोमा किन प्रशासनले ४ हजारलाई बेलैमा आफ्नो नियन्त्रणमा राख्न सकेन । अब त्यसको खोजी गरी छानविन गर्नपर्दछ । प्रधानमन्त्री केपी ओलीले समेत त्यस विषयमा संसदमै बोली सकेका हुनाले र संसदमै उक्त विषयलाई निष्पक्ष रूपमा छानिवन गरी दोषी देखिएका व्यक्तिहरूलाई कानुनी दायरामा ल्याउन माग गरिरहेका हुनाले सरकारले तत्काल उच्चस्तरीय छानविन आयोग गठन गर्नु आवश्यक रहेको छ ।

२ जनाको ज्यान गएको र ठुलो मात्रामा क्षति भएकाले अब उप्रान्त त्यस्तो अप्रिय घटना नहोस् भनेर सरकारले नै तदरूकता देखाउनुपर्नेमा गृहमन्त्री रमेश लेखकले आयोग बनाउनु पर्ने आवश्यकता नभएको बताइरहेका छन् । उच्चस्तरीय छानविन आयोग बनाएको खण्डमा गृह प्रशासनको पोल खुल्ने डरले गर्दा गृहमन्त्री लेखक आयोग बनाउनु नहुने पक्षमा देखिएका छन् । पूर्वराजालाई गाली गरेर र राजावादीहरूले वितण्डा मच्चाए भनेर जनताको ध्यान अर्कोतिर मोड्न गृह प्रशासन लागि परेको हुनाले गृह प्रशासनले आफ्नो गल्ती भएको अप्रत्यक्ष रूपमा स्वीकार गरेको जस्तो देखिएको छ ।

राजनीतिक दलका नेता, नागरिक समाजका अगुवा, कानुनका जानकारहरूले समेत दलहरूको निर्णय र अभिव्यक्तिले मात्र पूर्वराजालाई कानुनी दायरामा ल्याउन नसकिने भन्दै उनीमाथि समेत छानविन गर्न आयोग बनाउनुपर्ने बताउँदै आएका छन् । घटना भएको ठाउँमा पूर्व राजाको उपस्थिति नरहेको र विरोध प्रदर्शन गर्न राष्ट्र, राष्ट्रियता, धर्म, संस्कृति र नागरिक बचाउ अभियानले प्रशासनबाट अनुमति लिएकोले सोही संस्था नै जिम्मेवार रहेको देखिन्छ ।

तीनकुने...

तीनकुनेका घटनामा गुप्तचर प्रणाली अत्यन्तै कमजोर देखिएको र आन्दोलनको कमाण्डर सम्हाल्ने पात्रको प्रवृत्ति एवं रणनीति बुझेर गृह प्रशासनले समयमै निगरानी गर्न नसकेको सुरक्षाविद्हरूले बताएका छन् । दुर्गा प्रसाईको उदण्ड स्वभाव र उनैको कमाण्डमा विरोध प्रदर्शन हुने भएको सरकारले नै बताएको हुनाले तीनकुनेका घटनामा गृह प्रशासन चुकेको प्रष्ट भएको छ ।

दुई जनताको ज्यानै जाने गरी भएको घटना र निजी तथा सार्वजनिक संरचना तथा सवारी साधनहरूमा भएको तोडफोड, लुटपाट, आगजनी भएको विषयमा छानविन गर्न अधिकार सम्पन्न आयोग बनाउन सरकारले तत्परता देखाउन सक्नुपर्दछ । हिंसात्मक घटना घटनाउने मुख्य स्रोत के हो ? कसको कारणले सो घटना घट्यो सभा सुरू नै नभई मञ्चमा किन र कसले अश्रुग्यास प्रहार गऱ्यो ? त्यसको छानविन गरी दोषी देखिएका व्यक्तिहरू चाहे सुरक्षाकर्मी हुन् चाहे प्रदर्शनकारी नै किन नहुन् ? उनीहरूमाथि कानुनी कारबाही हुनुपर्दछ । मानवअधिकार आयोगले समेत सरकारलाई घटनाको सत्य, तथ्य बाहिर ल्याउन आयोग गठन गर्न आग्रह गर्नुपर्दछ ।

कार्यक्रम...

भनाई रहेको छ । प्रदर्शनकारीहरू सभामा सहभागि हुन नपाएपछि तितरवितर हुने क्रममा उनीहरूले केही घर पसलहरूमा ढुँगा प्रहार गरेको देखिन्छ । प्रदर्शनकारीहरूका अनुसार केही घरका छतबाट अश्रुग्यास र ढुँगा प्रदर्शनकारीहरूमाथि प्रहार गरिएको थियो । त्यसपछि प्रदर्शनकारीहरूले समेत ढुँगा प्रहार गरेका थिए केही प्रदर्शनकारीहरूले केही पसलहरूमा लुटपाट समेत गरेको देखिन्छ । त्यसरी लुटपाट गर्ने प्रर्दशनकारीहरू सो सभामा आएका व्यक्तिहरू हुन् कि होइनन् भनेर पहिला छुट्याउन आवश्यक छ ।

तिनकुनेमा भएको घटनाको सबैले विरोध गर्दैपर्दछ तर सो घटना कसका कारण र कसले घटायो भनेर सत्यतथ्य छानविन गरी घटनामा संलग्न भएका व्यक्तिहरूलाई कारबाही हुनुपर्दछ । कार्यक्रम नै सुरू नभई स्टेजमा अश्रुग्यास प्रयोग गर्ने व्यक्तिको पहिचान गरी मुख्य दोषी उनैलाई बनाउनुपर्ने अवस्था देखिएको छ । अश्रुग्यास प्रयोग नभएको भए घटना नै हुने थिएन कि ?

खाना पकाउने ग्याँस प्रयोगमा सावधानी अपनाऔं ।

- सलाई, लाइटरजस्ता प्रज्वलनशील सामग्री बालबालिकाले भेट्ने गरी नराखौं,
- ग्याँस बालेर भान्साकोठा छाडेर नजाऔं,
- ग्याँस सिलिण्डरलाई सकेसम्म भान्सा कोठाभन्दा बाहिर राखौं,
- प्रयोग मिति यकीन गरेर मात्र ग्याँस सिलिण्डर खरिद गरौं,
- ग्याँस सिलिण्डरको पाइप समय-समयमा जाँच गरौं,
- आवश्यकताभन्दा बढी ग्याँस सिलिण्डर सञ्चय नगरौं,
- कुनै खराबी वा टुटफूट भए तुरुन्त मर्मत गरौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल • कार्यालय : बुद्धनगर, काठमाडौं • फोन : ४७९०२९५, मो. : ९८४१२५४८८५ • इमेल : devendrachudal@gmail.com • मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार